ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശഃ സ്കന്ധഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

വിഷയസൂചീ

1 പ്രഥമോഽധ്യായഃ **2**

2 ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ **7**

3 തൃതീയോഽധ്യായഃ **12**

4 ചതുർഥോഽധ്യായഃ **19**

5 പഞ്ചമോഽധ്യായഃ **25**

6 ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ **27**

7 സപ്തമോഽധ്യായഃ **37**

8 അഷ്ടമോഽധ്യായഃ **40**

9 നവമോഽധ്യായഃ **47**

10 ദശമോഽധ്യായഃ **52**

11 ഏകാദശോഽധ്യായഃ **57**

12 ദ്വാദശോഽധ്യായഃ **63**

13 ത്രയോദശോഽധ്യായഃ **71**

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ॥

രാജോവാച

സ്വധാമാനുഗതേ കൃഷ്ണേ യദുവംശവിഭൂഷണേ ।
കസ്യ വംശോഽഭവത് പൃഥ്വ്യാമേതദാചക്ഷ്വ മേ മുനേ ॥ **1** ॥ 1

ശ്രീശുക ഉവാച

യോഽന്ത്യഃ പുരഞ്ജയോ നാമ ഭാവ്യോ ബാർഹദ്രഥോ നൃപ ।
തസ്യാമാത്യസ്തു ശുനകോ ഹത്വാ സ്വാമിനമാത്മജം ॥ **2** ॥ 2

പ്രദ്യോതസംജ്ഞം രാജാനം കർതാ യത് പാലകഃ സുതഃ ।
വിശാഖയൂപസ്തത്പുത്രോ ഭവിതാ രാജകസ്തതഃ ॥ **3** ॥ 3

നന്ദിവർധനസ്തത്പുത്രഃ പഞ്ച പ്രദ്യോതനാ ഇമേ ।
അഷ്ടത്രിംശോത്തരശതം ഭോക്ഷ്യന്തി പൃഥിവീം നൃപാഃ ॥ **4** ॥ 4

ശിശുനാഗസ്തതോ ഭാവ്യഃ കാകവർണസ്തു തത്സുതഃ ।
ക്ഷേമധർമാ തസ്യ സുതഃ ക്ഷേത്രജ്ഞഃ ക്ഷേമധർമജഃ ॥ **5** ॥ 5

വിധിസാരഃ സുതസ്തസ്യാജാതശത്രുർഭവിഷ്യതി ।
ദർഭകസ്തത്സുതോ ഭാവീ ദർഭകസ്യാജയഃ സ്മൃതഃ ॥ **6** ॥ 6

നന്ദിവർധന ആജ്ഞേയോ മഹാനന്ദിഃ സുതസ്തതഃ ।
ശിശുനാഗാ ദശൈവൈതേ ഷഷ്ട്യുത്തരശതത്രയം ॥ **7** ॥ 7

സമാ ഭോക്ഷ്യന്തി പൃഥിവീം കുരുശ്രേഷ്ഠ കലൗ നൃപാഃ।
മഹാനന്ദിസുതോ രാജൻ ശൂദ്രീഗർഭോദ്ഭവോ ബലീ ॥ **8** ॥ 8

മഹാപദ്മപതിഃ കശ്ചിന്നന്ദഃ ക്ഷത്രവിനാശകൃത്।
തതോ നൃപാ ഭവിഷ്യന്തി ശൂദ്രപ്രായാസ്ത്വധാർമികാഃ ॥ **9** ॥ 9

സ ഏകച്ഛത്രാം പൃഥിവീമനുൽലംഘിതശാസനഃ।
ശാസിഷ്യതി മഹാപദ്മോ ദ്വിതീയ ഇവ ഭാർഗവഃ ॥ **10** ॥ 10

തസ്യ ചാഷ്ടൗ ഭവിഷ്യന്തി സുമാൽയപ്രമുഖാഃ സുതാഃ।
യ ഇമാം ഭോക്ഷ്യന്തി മഹീം രാജാനഃ സ്മ ശതം സമാഃ ॥ **11** ॥ 11

നവ നന്ദാൻ ദ്വിജഃ കശ്ചിത് പ്രപന്നാനുദ്ധരിഷ്യതി।
തേഷാമഭാവേ ജഗതീം മൗർയാ ഭോക്ഷ്യന്തി വൈ കലൗ ॥ **12** ॥ 12

സ ഏവ ചന്ദ്രഗുപ്തം വൈ ദ്വിജോ രാജ്യേഽഭിഷേക്ഷ്യതി।
തത്സുതോ വാരിസാരസ്തു തതശ്ചാശോകവർധനഃ ॥ **13** ॥ 13

സുയശാ ഭവിതാ തസ്യ സംഗതഃ സുയശഃ സുതഃ।
ശാലിശൂകസ്തതസ്തസ്യ സോമശർമാ ഭവിഷ്യതി ॥ **14** ॥ 14

ശതധൻവാ തതസ്തസ്യ ഭവിതാ തദ് ബൃഹദ്രഥഃ।
മൗർയാ ഹ്യേതേ ദശ നൃപാഃ സപ്തത്രിംശച്ഛതോത്തരം।
സമാ ഭോക്ഷ്യന്തി പൃഥിവീം കലൗ കുരുകുലോദ്വഹ ॥ **15** ॥ 15

ഹത്വാ ബൃഹദ്രഥം മൗർയം തസ്യ സേനാപതിഃ കലൗ।
പുഷ്യമിത്രസ്തു ശുംഗാഹ്വഃ സ്വയം രാജ്യം കരിഷ്യതി।
അഗ്നിമിത്രസ്തതസ്തസ്മാത് സുജ്യേഷ്ഠോഽഥ ഭവിഷ്യതി ॥ **16** ॥ 16

വസുമിത്രോ ഭദ്രകശ്ച പുലിന്ദോ ഭവിതാ തതഃ।
തതോ ഘോഷഃ സുതസ്തസ്മാദ് വജ്രമിത്രോ ഭവിഷ്യതി ॥ **17** ॥ 17

തതോ ഭാഗവതസ്തസ്മാദ് ദേവഭൂതിരിതി ശ്രുതഃ।
ശുംഗാ ദശൈതേ ഭോക്ഷ്യന്തി ഭൂമിം വർഷശതാധികം ॥ **18** ॥ 18

തതഃ കൺവാനിയം ഭൂമിർയാസ്യത്യൽപഗുണാൻ നൃപ।
ശുംഗം ഹത്വാ ദേവഭൂതിം കൺവോഽമാത്യസ്തു കാമിനം ॥ **19** ॥ 19

സ്വയം കരിഷ്യതേ രാജ്യം വസുദേവോ മഹാമതിഃ।
തസ്യ പുത്രസ്തു ഭൂമിത്രസ്തസ്യ നാരായണഃ സുതഃ।
നാരായണസ്യ ഭവിതാ സുശർമാ നാമ വിശ്രുതഃ ॥ **20** ॥ 20

കാൺവായനാ ഇമേ ഭൂമിം ചത്വാരിംശച്ച പഞ്ച ച।
ശതാനി ത്രീണി ഭോക്ഷ്യന്തി വർഷാണാം ച കലൗ യുഗേ ॥ **21** ॥ 21

ഹത്വാ കാൺവം സുശർമാണം തദ്ഭൃത്യോ വൃഷലോ ബലീ।
ഗാം ഭോക്ഷ്യത്യന്ധ്രജാതീയഃ കഞ്ചിത് കാലമസത്തമഃ ॥ **22** ॥ 22

കൃഷ്ണനാമാഥ തദ്ഭ്രാതാ ഭവിതാ പൃഥിവീപതിഃ।
ശ്രീശാന്തകർണസ്തത്പുത്രഃ പൗർണമാസസ്തു തത്സുതഃ ॥ **23** ॥ 23

ലംബോദരസ്തു തത്പുത്രസ്തസ്മാച്ചിബിലകോ നൃപഃ।
മേഘസ്വാതിശ്ചിബിലകാദടമാനസ്തു തസ്യ ച ॥ **24** ॥ 24

അനിഷ്ടകർമാ ഹാലേയസ്തലകസ്തസ്യ ചാത്മജഃ।
പുരീഷഭീരുസ്തത്പുത്രസ്തതോ രാജാ സുനന്ദനഃ ॥ **25** ॥ 25

ചകോരോ ബഹവോ യത്ര ശിവസ്വാതിരരിന്ദമഃ।
തസ്യാപി ഗോമതീപുത്രഃ പുരീമാൻ ഭവിതാ തതഃ ॥ **26** ॥ 26

മേദഃ ശിരാഃ ശിവസ്കന്ദോ യജ്ഞശ്രീസ്തത്സുതസ്തതഃ।
വിജയസ്തത്സുതോ ഭാവ്യശ്ചന്ദ്രവിജ്ഞഃ സലോമധിഃ ॥ **27** ॥ 27

ഏതേ ത്രിംശന്നൃപതയശ്ചത്വാർയബ്ദശതാനി ച ।
ഷട്പഞ്ചാശച്ച പൃഥിവീം ഭോക്ഷ്യന്തി കുരുനന്ദന ॥ **28** ॥ 28

സപ്താഭീരാ ആവഭൃത്യാ ദശ ഗർദഭിനോ നൃപാഃ ।
കങ്കാഃ ഷോഡശ ഭൂപാലാ ഭവിഷ്യന്ത്യതിലോലുപാഃ ॥ **29** ॥ 29

തതോഽഷ്ടൗ യവനാ ഭാവ്യാശ്ചതുർദശ തുരുഷ്കകാഃ ।
ഭൂയോ ദശ ഗുരുണ്ഡാശ്ച മൗനാ ഏകാദശൈവ തു ॥ **30** ॥ 30

ഏതേ ഭോക്ഷ്യന്തി പൃഥിവീം ദശവർഷശതാനി ച ।
നവാധികാം ച നവതിം മൗനാ ഏകാദശ ക്ഷിതിം ॥ **31** ॥ 31

ഭോക്ഷ്യന്ത്യബ്ദശതാൻയംഗ
ത്രീണി തൈഃ സംസ്ഥിതേ തതഃ ।
കിലികിലായാം നൃപതയോ
ഭൂതനന്ദോഽഥ വംഗിരിഃ ॥ **32** ॥ 32

ശിശുനന്ദിശ്ച തദ്ഭ്രാതാ യശോനന്ദിഃ പ്രവീരകഃ ।
ഇത്യേതേ വൈ വർഷശതം ഭവിഷ്യന്ത്യധികാനി ഷട് ॥ **33** ॥ 33

തേഷാം ത്രയോദശ സുതാ ഭവിതാരശ്ച ബാഹ്ലികാഃ ।
പുഷ്പമിത്രോഽഥ രാജൻയോ ദുർമിത്രോഽസ്യ തഥൈവ ച ॥ **34** ॥ 34

ഏകകാലാ ഇമേ ഭൂപാഃ സപ്താന്ധ്രാഃ സപ്ത കോസലാഃ ।
വിദൂരപതയോ ഭാവ്യാ നിഷധാസ്തത ഏവ ഹി ॥ **35** ॥ 35

മാഗധാനാം തു ഭവിതാ വിശ്വസ്ഫൂർജിഃ പുരഞ്ജയഃ ।
കരിഷ്യത്യപരോ വർണാൻ പുലിന്ദയദുമദ്രകാൻ ॥ **36** ॥ 36

പ്രജാശ്ചാബ്രഹ്മഭൂയിഷ്ഠാഃ സ്ഥാപയിഷ്യതി ദുർമതിഃ।
വീർയവാൻ ക്ഷത്രമുത്സാദ്യ പദ്മവത്യാം സ വൈ പുരി।
അനുഗംഗാമാപ്രയാഗം ഗുപ്താം ഭോക്ഷ്യതി മേദിനീം ॥ **37** ॥ 37

സൗരാഷ്ട്രാവന്ത്യാഭീരാശ്ച ശൂരാ അർബുദമാലവാഃ।
വ്രാത്യാ ദ്വിജാ ഭവിഷ്യന്തി ശൂദ്രപ്രായാ ജനാധിപാഃ ॥ **38** ॥ 38

സിന്ധോസ്തടം ചന്ദ്രഭാഗാം കൗന്തീം കാശ്മീരമണ്ഡലം।
ഭോക്ഷ്യന്തി ശൂദ്രാ വ്രാത്യാദ്യാ മ്ലേച്ഛാശ്ചാബ്രഹ്മവർചസഃ ॥ **39** ॥ 39

തുൽയകാലാ ഇമേ രാജൻ മ്ലേച്ഛപ്രായാശ്ച ഭൂഭൃതഃ।
ഏതേഽധർമാനൃതപരാഃ ഫൽഗുദാസ്തീവ്രമന്യവഃ ॥ **40** ॥ 40

സ്ത്രീബാലഗോദ്വിജഘ്നാശ്ച പരദാരധനാദൃതാഃ।
ഉദിതാസ്തമിതപ്രായാ അൽപസത്ത്വാൽപകായുഷഃ ॥ **41** ॥ 41

അസംസ്കൃതാഃ ക്രിയാഹീനാ രജസാ തമസാഽഽവൃതാഃ।
പ്രജാസ്തേ ഭക്ഷയിഷ്യന്തി മ്ലേച്ഛാ രാജൻയരൂപിണഃ ॥ **42** ॥ 42

തന്നാഥാസ്തേ ജനപദാസ്തച്ഛീലാചാരവാദിനഃ।
അന്യോന്യതോ രാജഭിശ്ച ക്ഷയം യാസ്യന്തി പീഡിതാഃ ॥ **43** ॥ 43

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
തതശ്ചാനുദിനം ധർമഃ സത്യം ശൗചം ക്ഷമാ ദയാ ।
കാലേന ബലിനാ രാജൻ നങ്ക്ഷ്യത്യായുർബലം സ്മൃതിഃ ॥ **1** ॥ 44

വിത്തമേവ കലൗ നൃണാം ജൻമാചാരഗുണോദയഃ ।
ധർമൻയായവ്യവസ്ഥായാം കാരണം ബലമേവ ഹി ॥ **2** ॥ 45

ദാമ്പത്യേഽഭിരുചിർഹേതുർമായൈവ വ്യാവഹാരികേ ।
സ്ത്രീത്വേ പുംസ്ത്വേ ച ഹി രതിർവിപ്രത്വേ സൂത്രമേവ ഹി ॥ **3** ॥ 46

ലിംഗമേവാശ്രമഖ്യാതാവൻയോൻയാപത്തികാരണം ।
അവൃത്ത്യാ ൻയായദൗർബൽയം പാണ്ഡിത്യേ ചാപലം വചഃ ॥ **4** ॥ 47

അനാഢ്യതൈവാസാധുത്വേ സാധുത്വേ ദംഭ ഏവ തു ।
സ്വീകാര ഏവ ചോദ്വാഹേ സ്നാനമേവ പ്രസാധനം ॥ **5** ॥ 48

ദൂരേ വാർയയനം തീർഥം ലാവൺയം കേശധാരണം ।
ഉദരംഭരതാ സ്വാർഥഃ സത്യത്വേ ധാർഷ്ട്യമേവ ഹി ॥ **6** ॥ 49

ദാക്ഷ്യം കുടുംബഭരണം യശോഽർഥേ ധർമസേവനം ।
ഏവം പ്രജാഭിർദുഷ്ടാഭിരാകീർണേ ക്ഷിതിമണ്ഡലേ ॥ **7** ॥ 50

ബ്രഹ്മവിട്ക്ഷത്രശൂദ്രാണാം
യോ ബലീ ഭവിതാ നൃപഃ।
പ്രജാ ഹി ലുബ്ധൈ രാജന്യൈ -
ർനിർഘൃണൈർദസ്യുധർമഭിഃ ॥ **8** ॥ 51

ആച്ഛിന്നദാരദ്രവിണാ യാസ്യന്തി ഗിരികാനനം।
ശാകമൂലാമിഷക്ഷൗദ്രഫലപുഷ്പാഷ്ടിഭോജനാഃ ॥ **9** ॥ 52

അനാവൃഷ്ട്യാ വിനങ്ക്ഷ്യന്തി ദുർഭിക്ഷകരപീഡിതാഃ।
ശീതവാതാതപപ്രാവൃഡ്ഹിമൈരന്യോന്യതഃ പ്രജാഃ ॥ **10** ॥ 53

ക്ഷുത്തൃഡ്ഭ്യാം വ്യാധിഭിശ്ചൈവ സന്തപ്സ്യന്തേ ച ചിന്തയാ।
ത്രിംശദ്വിംശതിവർഷാണി പരമായുഃ കലൗ നൃണാം ॥ **11** ॥ 54

ക്ഷീയമാണേഷു ദേഹേഷു ദേഹിനാം കലിദോഷതഃ।
വർണാശ്രമവതാം ധർമേ നഷ്ടേ വേദപഥേ നൃണാം ॥ **12** ॥ 55

പാഖണ്ഡപ്രചുരേ ധർമേ ദസ്യുപ്രായേഷു രാജസു।
ചൗര്യാനൃതവൃഥാഹിംസാനാനാവൃത്തിഷു വൈ നൃഷു ॥ **13** ॥ 56

ശൂദ്രപ്രായേഷു വർണേഷുച്ഛാഗപ്രായാസു ധേനുഷു।
ഗൃഹപ്രായേഷ്വാശ്രമേഷു യൗനപ്രായേഷു ബന്ധുഷു ॥ **14** ॥ 57

അണുപ്രായാസ്വോഷധീഷു ശമീപ്രായേഷു സ്ഥാസ്നുഷു।
വിദ്യുത്പ്രായേഷു മേഘേഷു ശൂന്യപ്രായേഷു സദ്മസു ॥ **15** ॥ 58

ഇത്ഥം കലൗ ഗതപ്രായേ ജനേ തു ഖരധർമിണി।
ധർമത്രാണായ സത്ത്വേന ഭഗവാനവതരിഷ്യതി ॥ **16** ॥ 59

ചരാചരഗുരോർവിഷ്ണോരീശ്വരസ്യാഖിലാത്മനഃ।
ധർമത്രാണായ സാധൂനാം ജന്മ കർമാപനുത്തയേ ॥ **17** ॥ 60

സംഭലഗ്രാമമുഖ്യസ്യ ബ്രാഹ്മണസ്യ മഹാത്മനഃ।
ഭവനേ വിഷ്ണുയശസഃ കൽകിഃ പ്രാദുർഭവിഷ്യതി ॥ **18** ॥ 61

അശ്വമാശുഗമാരുഹ്യ ദേവദത്തം ജഗത്പതിഃ।
അസിനാസാധുദമനമഷ്ടൈശ്വർയഗുണാൻവിതഃ ॥ **19** ॥ 62

വിചരന്നാശുനാ ക്ഷോണ്യാം ഹയേനാപ്രതിമദ്യുതിഃ।
നൃപലിംഗച്ഛദോ ദസ്യൂൻ കോടിശോ നിഹനിഷ്യതി ॥ **20** ॥ 63

അഥ തേഷാം ഭവിഷ്യന്തി മനാംസി വിശദാനി വൈ।
വാസുദേവാംഗരാഗാതിപുണ്യഗന്ധാനിലസ്പൃശാം।
പൗരജാനപദാനാം വൈ ഹതേഷ്വഖിലദസ്യുഷു ॥ **21** ॥ 64

തേഷാം പ്രജാവിസർഗശ്ച സ്ഥവിഷ്ഠഃ സംഭവിഷ്യതി।
വാസുദേവേ ഭഗവതി സത്ത്വമൂർത്തൗ ഹൃദി സ്ഥിതേ ॥ **22** ॥ 65

യദാവതീർണോ ഭഗവാൻ കൽകിർധർമപതിർഹരിഃ।
കൃതം ഭവിഷ്യതി തദാ പ്രജാസൂതിശ്ച സാത്ത്വികീ ॥ **23** ॥ 66

യദാ ചന്ദ്രശ്ച സൂര്യശ്ച തഥാ തിഷ്യബൃഹസ്പതീ।
ഏകരാശൗ സമേഷ്യന്തി തദാ ഭവതി തത് കൃതം ॥ **24** ॥ 67

യേഽതീതാ വർതമാനാ യേ ഭവിഷ്യന്തി ച പാർഥിവാഃ।
തേ ത ഉദ്ദേശതഃ പ്രോക്താ വംശീയാഃ സോമസൂര്യയോഃ ॥ **25** ॥ 68

ആരഭ്യ ഭവതോ ജൻമ യാവന്നന്ദാഭിഷേചനം।
ഏതദ് വർഷസഹസ്രം തു ശതം പഞ്ചദശോത്തരം ॥ **26** ॥ 69

സപ്തർഷീണാം തു യൗ പൂർവൗ ദൃശ്യേതേ ഉദിതൗ ദിവി।
തയോസ്തു മധ്യേ നക്ഷത്രം ദൃശ്യതേ യത് സമം നിശി ॥ **27** ॥ 70

തേനൈത ഋഷയോ യുക്താസ്തിഷ്ഠന്ത്യബ്ദശതം നൃണാം।
തേ ത്വദീയേ ദ്വിജാഃ കാലേ അധുനാ ചാശ്രിതാ മഘാഃ ॥ **28** ॥ 71

വിഷ്ണോർഭഗവതോ ഭാനുഃ കൃഷ്ണാഖ്യോഽസൗ ദിവം ഗതഃ।
തദാവിശത് കലിർലോകം പാപേ യദ് രമതേ ജനഃ ॥ **29** ॥ 72

യാവത് സ പാദപദ്മാഭ്യാം സ്പൃശന്നാസ്തേ രമാപതിഃ।
താവത് കലിർവൈ പൃഥിവീം പരാക്രാന്തും ന ചാശകത് ॥ **30** ॥ 73

യദാ ദേവർഷയഃ സപ്ത മഘാസു വിചരന്തി ഹി।
തദാ പ്രവൃത്തസ്തു കലിർദ്വാദശാബ്ദശതാത്മകഃ ॥ **31** ॥ 74

യദാ മഘാഭ്യോ യാസ്യന്തി പൂർവാഷാഢാം മഹർഷയഃ।
തദാ നന്ദാത് പ്രഭൃത്യേഷ കലിർവൃദ്ധിം ഗമിഷ്യതി ॥ **32** ॥ 75

യസ്മിൻ കൃഷ്ണോ ദിവം യാതസ്തസ്മിന്നേവ തദാഹനി।
പ്രതിപന്നം കലിയുഗമിതി പ്രാഹുഃ പുരാവിദഃ ॥ **33** ॥ 76

ദിവ്യാബ്ദാനാം സഹസ്രാന്തേ ചതുർഥേ തു പുനഃ കൃതം।
ഭവിഷ്യതി യദാ നൃണാം മന ആത്മപ്രകാശകം ॥ **34** ॥ 77

ഇത്യേഷ മാനവോ വംശോ യഥാ സംഖ്യായതേ ഭുവി।
തഥാ വിട്ശൂദ്രവിപ്രാണാം താസ്താ ജ്ഞേയാ യുഗേ യുഗേ ॥ **35** ॥ 78

ഏതേഷാം നാമലിംഗാനാം പുരുഷാണാം മഹാത്മനാം।
കഥാമാത്രാവശിഷ്ടാനാം കീർതിരേവ സ്ഥിതാ ഭുവി ॥ **36** ॥ 79

ദേവാപിഃ ശന്തനോർഭ്രാതാ മരുശ്ചേക്ഷ്വാകുവംശജഃ।
കലാപഗ്രാമ ആസാതേ മഹായോഗബലാൻവിതൗ ॥ **37** ॥ 80

താവിഹൈത്യ കലേരന്തേ വാസുദേവാനുശിക്ഷിതൗ।
വർണാശ്രമയുതം ധർമം പൂർവവത് പ്രഥയിഷ്യതഃ ॥ **38** ॥ 81

കൃതം ത്രേതാ ദ്വാപരം ച കലിശ്ചേതി ചതുർയുഗം ।
അനേന ക്രമയോഗേന ഭുവി പ്രാണിഷു വർതതേ ॥ **39** ॥ 82

രാജന്നേതേ മയാ പ്രോക്താ നരദേവാസ്തഥാപരേ ।
ഭൂമൗ മമത്വം കൃത്വാന്തേ ഹിത്വേമാം നിധനം ഗതാഃ ॥ **40** ॥ 83

കൃമിവിഡ്ഭസ്മസംജ്ഞാന്തേ രാജനാമ്നോഽപി യസ്യ ച ।
ഭൂതധ്രുക് തത്കൃതേ സ്വാർഥം കിം വേദ നിരയോ യതഃ ॥ **41** ॥ 84

കഥം സേയമഖണ്ഡാ ഭൂഃ പൂർവൈർമേ പുരുഷൈർധൃതാ ।
മത്പുത്രസ്യ ച പൗത്രസ്യ മത്പൂർവാ വംശജസ്യ വാ ॥ **42** ॥ 85

തേജോഽബന്നമയം കായം ഗൃഹീത്വാഽഽത്മതയാബുധാഃ ।
മഹീം മമതയാ ചോഭൗ ഹിത്വാന്തേഽദർശനം ഗതാഃ ॥ **43** ॥ 86

യേ യേ ഭൂപതയോ രാജൻ ഭുഞ്ജന്തി ഭുവമോജസാ ।
കാലേന തേ കൃതാഃ സർവേ കഥാമാത്രാഃ കഥാസു ച ॥ **44** ॥ 87

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ തൃതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

ദൃഷ്ട്വാഽഽത്മനി ജയേ വ്യഗ്രാൻ നൃപാൻ ഹസതി ഭൂരിയം ।
അഹോ മാ വിജിഗീഷന്തി മൃത്യോഃ ക്രീഡനകാ നൃപാഃ ॥ **1** ॥ 88

കാമ ഏഷ നരേന്ദ്രാണാം മോഘഃ സ്യാദ് വിദുഷാമപി ।
യേന ഫേനോപമേ പിണ്ഡേ യേഽതിവിശ്രംഭിതാ നൃപാഃ ॥ **2** ॥ 89

പൂർവം നിർജിത്യ ഷഡ്വർഗം ജേഷ്യാമോ രാജമന്ത്രിണഃ ।
തതഃ സചിവപൗരാപ്തകരീന്ദ്രാനസ്യ കണ്ടകാൻ ॥ **3** ॥ 90

ഏവം ക്രമേണ ജേഷ്യാമഃ പൃഥ്വീം സാഗരമേഖലാം ।
ഇത്യാശാബദ്ധഹൃദയാ ന പശ്യന്ത്യന്തികേഽന്തകം ॥ **4** ॥ 91

സമുദ്രാവരണാം ജിത്വാ മാം വിശന്ത്യബ്ധിമോജസാ ।
കിയദാത്മജയസ്യൈതൻമുക്തിരാത്മജയേ ഫലം ॥ **5** ॥ 92

യാം വിസൃജ്യൈവ മനവസ്തത്സുതാശ്ച കുരൂദ്വഹ ।
ഗതാ യഥാഗതം യുദ്ധേ താം മാം ജേഷ്യന്ത്യബുദ്ധയഃ ॥ **6** ॥ 93

മത്കൃതേ പിതൃപുത്രാണാം ഭ്രാതൃണാം ചാപി വിഗ്രഹഃ ।
ജായതേ ഹ്യസതാം രാജ്യേ മമതാബദ്ധചേതസാം ॥ **7** ॥ 94

മമൈവേയം മഹീ കൃത്സ്നാ ന തേ മൂഢേതി വാദിനഃ।
സ്പർധമാനാ മിഥോ ഘ്നന്തി മ്രിയന്തേ മത്കൃതേ നൃപാഃ ॥ **8** ॥ 95

പൃഥുഃ പുരൂരവാ ഗാധിർനഹുഷോ ഭരതോഽർജുനഃ।
മാന്ധാതാ സഗരോ രാമഃ ഖട്വാംഗോ ധുന്ധുഹാ രഘുഃ ॥ **9** ॥ 96

തൃണബിന്ദുർയയാതിശ്ച ശർയാതിഃ ശന്തനുർഗയഃ।
ഭഗീരഥഃ കുവലയാശ്വഃ ककുത്സ്ഥോ നൈഷധോ നൃഗഃ ॥ **10** ॥ 97

ഹിരൺയകശിപുർവൃത്രോ രാവണോ ലോകരാവണഃ।
നമുചിഃ ശംബരോ ഭൗമോ ഹിരൺയാക്ഷോഽഥ താരകഃ ॥ **11** ॥ 98

അൻയേ ച ബഹവോ ദൈത്യാ രാജാനോ യേ മഹേശ്വരാഃ।
സർവേ സർവവിദഃ ശൂരാഃ സർവേ സർവജിതോഽജിതാഃ ॥ **12** ॥ 99

മമതാം മയ്യവർതന്ത കൃത്വോച്ചൈർമർത്യധർമിണഃ।
കഥാവശേഷാഃ കാലേന ഹ്യകൃതാർഥാഃ കൃതാ വിഭോ ॥ **13** ॥ 100

കഥാ ഇമാസ്തേ കഥിതാ മഹീയസാം
വിതായ ലോകേഷു യശഃ പരേയുഷാം।
വിജ്ഞാനവൈരാഗ്യവിവക്ഷയാ വിഭോ
വചോവിഭൂതീർന തു പാരമാർഥ്യം ॥ **14** ॥ 101

യസ്തൂത്തമശ്ലോകഗുണാനുവാദഃ
സംഗീയതേഽഭീക്ഷ്ണമമംഗലഘ്നഃ।
തമേവ നിത്യം ശൃണുയാദഭീക്ഷ്ണം
കൃഷ്ണേഽമലാം ഭക്തിമഭീപ്സമാനഃ ॥ **15** ॥ 102

രാജോവാച
കേനോപായേന ഭഗവൻ കലേർദോഷാൻ കലൗ ജനാഃ।
വിധമിഷ്യന്ത്യുപചിതാംസ്തൻമേ ബ്രൂഹി യഥാ മുനേ ॥ **16** ॥ 103

യുഗാനി യുഗധർമാംശ്ച മാനം പ്രലയകൽപയോഃ।
കാലസ്യേശ്വരരൂപസ്യ ഗതിം വിഷ്ണോർമഹാത്മനഃ ॥ **17** ॥ 104

ശ്രീശുക ഉവാച
കൃതേ പ്രവർതതേ ധർമശ്ചതുഷ്പാത്തജ്ജനൈർധൃതഃ।
സത്യം ദയാ തപോ ദാനമിതി പാദാ വിഭോർനൃപ ॥ **18** ॥ 105

സന്തുഷ്ടാഃ കരുണാ മൈത്രാഃ
ശാന്താ ദാന്താസ്തിതിക്ഷവഃ।
ആത്മാരാമാഃ സമദൃശഃ
പ്രായശഃ ശ്രമണാ ജനാഃ ॥ **19** ॥ 106

ത്രേതായാം ധർമപാദാനാം തുർയാംശോ ഹീയതേ ശനൈഃ।
അധർമപാദൈരനൃതഹിംസാസന്തോഷവിഗ്രഹൈഃ ॥ **20** ॥ 107

തദാ ക്രിയാതപോനിഷ്ഠാ നാതിഹിംസ്രാ ന ലമ്പടാഃ।
ത്രൈവർഗികാസ്ത്രയീവൃദ്ധാ വർണാ ബ്രഹ്മോത്തരാ നൃപ ॥ **21** ॥ 108

തപഃസത്യദയാദാനേഷ്വർധം ഹ്രസതി ദ്വാപരേ।
ഹിംസാതുഷ്ട്യനൃതദ്വേഷൈർധർമസ്യാധർമലക്ഷണൈഃ ॥ **22** ॥ 109

യശസ്വിനോ മഹാശാലാഃ
സ്വാധ്യായാധ്യയനേ രതാഃ।
ആഢ്യാഃ കുടുംബിനോ ഹൃഷ്ടാ
വർണാഃ ക്ഷത്രദ്വിജോത്തരാഃ ॥ **23** ॥ 110

കലൗ തു ധർമഹേതൂനാം തുർയാംശോഽധർമഹേതുഭിഃ।
ഏധമാനൈഃ ക്ഷീയമാണോ ഹ്യന്തേ സോഽപി വിനങ്ക്ഷ്യതി ॥ **24** ॥ 111

തസ്മിൻ ലുബ്ധാ ദുരാചാരാ നിർദയാഃ ശുഷ്കവൈരിണഃ।
ദുർഭഗാ ഭൂരിതർഷാശ്ച ശൂദ്രദാശോത്തരാഃ പ്രജാഃ ॥ **25** ॥ 112

സത്ത്വം രജസ്തമ ഇതി ദൃശ്യന്തേ പുരുഷേ ഗുണാഃ।
കാലസഞ്ചോദിതാസ്തേ വൈ പരിവർതന്ത ആത്മനി ॥ **26** ॥ 113

പ്രഭവന്തി യദാ സത്ത്വേ മനോബുദ്ധീന്ദ്രിയാണി ച।
തദാ കൃതയുഗം വിദ്യാജ്ജ്ഞാനേ തപസി യദ് രുചിഃ ॥ **27** ॥ 114

യദാ ധർമാർഥകാമേഷു ഭക്തിർഭവതി ദേഹിനാം।
തദാ ത്രേതാ രജോവൃത്തിരിതി ജാനീഹി ബുദ്ധിമൻ ॥ **28** ॥ 115

യദാ ലോഭസ്ത്വസന്തോഷോ മാനോ ദംഭോഽഥ മത്സരഃ।
കർമണാം ചാപി കാമ്യാനാം ദ്വാപരം തദ് രജസ്തമഃ ॥ **29** ॥ 116

യദാ മായാനൃതം തന്ദ്രാ
നിദ്രാ ഹിംസാ വിഷാദനം।
ശോകോ മോഹോ ഭയം ദൈന്യം
സ കലിസ്താമസഃ സ്മൃതഃ ॥ **30** ॥ 117

യസ്മാത് ക്ഷുദ്രദൃശോ മർത്യാഃ
ക്ഷുദ്രഭാഗ്യാ മഹാശനാഃ।
കാമിനോ വിത്തഹീനാശ്ച
സ്വൈരിണ്യശ്ച സ്ത്രിയോഽസതീഃ ॥ **31** ॥ 118

ദസ്യുത്കൃഷ്ടാ ജനപദാ വേദാഃ പാഖണ്ഡദൂഷിതാഃ।
രാജാനശ്ച പ്രജാഭക്ഷാഃ ശിശ്നോദരപരാ ദ്വിജാഃ ॥ **32** ॥ 119

അവ്രതാ വടവോഽശൗചാ ഭിക്ഷവശ്ച കുടുംബിനഃ।
തപസ്വിനോ ഗ്രാമവാസാ ന്യാസിനോഽത്യർഥലോലുപാഃ ॥ **33** ॥ 120

ഹ്രസ്വകായാ മഹാഹാരാ ഭൂർയപത്യാ ഗതഹ്രിയഃ।
ശശ്വത്കടുകഭാഷിണ്യശ്ചൗര്യമായോരുസാഹസാഃ ॥ **34** ॥ 121

പണയിഷ്യന്തി വൈ ക്ഷുദ്രാഃ കിരാടാഃ കൂടകാരിണഃ।
അനാപദ്യപി മംസ്യന്തേ വാർതാം സാധുജുഗുപ്സിതാം ॥ **35** ॥ 122

പതിം ത്യക്ഷ്യന്തി നിർദ്രവ്യം ഭൃത്യാ അപ്യഖിലോത്തമം।
ഭൃത്യം വിപന്നം പതയഃ കൗലം ഗാശ്ചാപയസ്വിനീഃ ॥ **36** ॥ 123

പിതൃഭ്രാതൃസുഹൃജ്ജ്ഞാതീൻ ഹിത്വാ സൗരതസൗഹൃദാഃ।
നനാന്ദൃശ്യാലസംവാദാ ദീനാഃ സ്ത്രൈണാഃ കലൗ നരാഃ ॥ **37** ॥ 124

ശൂദ്രാഃ പ്രതിഗ്രഹീഷ്യന്തി തപോവേഷോപജീവിനഃ।
ധർമം വക്ഷ്യന്ത്യധർമജ്ഞാ അധിരുഹ്യോത്തമാസനം ॥ **38** ॥ 125

നിത്യമുദ്വിഗ്നമനസോ ദുർഭിക്ഷകരകർശിതാഃ।
നിരന്നേ ഭൂതലേ രാജന്നനാവൃഷ്ടിഭയാതുരാഃ ॥ **39** ॥ 126

വാസോഽന്നപാനശയനവ്യവായസ്നാനഭൂഷണൈഃ।
ഹീനാഃ പിശാചസന്ദർശാ ഭവിഷ്യന്തി കലൗ പ്രജാഃ ॥ **40** ॥ 127

കലൗ കാകിണികേഽപ്യർഥേ വിഗൃഹ്യ ത്യക്തസൗഹൃദാഃ।
ത്യക്ഷ്യന്തി ച പ്രിയാൻ പ്രാണാൻ ഹനിഷ്യന്തി സ്വകാനപി ॥ **41** ॥ 128

ന രക്ഷിഷ്യന്തി മനുജാഃ സ്ഥവിരൗ പിതരാവപി।
പുത്രാൻ സർവാർഥകുശലാൻ ക്ഷുദ്രാഃ ശിശ്നോദരംഭരാഃ ॥ **42** ॥ 129

കലൗ ന രാജഞ്ജഗതാം പരം ഗുരും
ത്രിലോകനാഥാനതപാദപങ്കജം।
പ്രായേണ മർത്യാ ഭഗവന്തമച്യുതം
യക്ഷ്യന്തി പാഖണ്ഡവിഭിന്നചേതസഃ ॥ **43** ॥ 130

യന്നാമധേയം മ്രിയമാണ ആതുരഃ
പതൻ സ്ഖലൻ വാ വിവശോ ഗൃണൻ പുമാൻ।

വിമുക്തകർമാർഗല ഉത്തമാം ഗതിം
പ്രാപ്നോതി യക്ഷ്യന്തി ന തം കലൗ ജനാഃ ॥ **44** ॥ 131

പുംസാം കലികൃതാൻ ദോഷാൻ ദ്രവ്യദേശാത്മസംഭവാൻ।
സർവാൻ ഹരതി ചിത്തസ്ഥോ ഭഗവാൻ പുരുഷോത്തമഃ ॥ **45** ॥ 132

ശ്രുതഃ സങ്കീർതിതോ ധ്യാതഃ പൂജിതശ്ചാദൃതോഽപി വാ।
നൃണാം ധുനോതി ഭഗവാൻ ഹൃത്സ്ഥോ ജൻമായുതാശുഭം ॥ **46** ॥ 133

യഥാ ഹേമ്നി സ്ഥിതോ വഹ്നി -
ർദുർവർണം ഹന്തി ധാതുജം।
ഏവമാത്മഗതോ വിഷ്ണു -
ർയോഗിനാമശുഭാശയം ॥ **47** ॥ 134

വിദ്യാതപഃപ്രാണനിരോധമൈത്രീ -
തീർഥാഭിഷേകവ്രതദാനജപ്യൈഃ।
നാത്യന്തശുദ്ധിം ലഭതേഽന്തരാത്മാ
യഥാ ഹൃദിസ്ഥേ ഭഗവത്യനന്തേ ॥ **48** ॥ 135

തസ്മാത് സർവാത്മനാ രാജൻ ഹൃദിസ്ഥം കുരു കേശവം।
മ്രിയമാണോ ഹ്യവഹിതസ്തതോ യാസി പരാം ഗതിം ॥ **49** ॥ 136

മ്രിയമാണൈരഭിധ്യേയോ ഭഗവാൻ പരമേശ്വരഃ।
ആത്മഭാവം നയത്യംഗ സർവാത്മാ സർവസംശ്രയഃ ॥ **50** ॥ 137

കലേർദോഷനിധേ രാജന്നസ്തി ഹ്യേകോ മഹാൻ ഗുണഃ।
കീർതനാദേവ കൃഷ്ണസ്യ മുക്തസംഗഃ പരം വ്രജേത് ॥ **51** ॥ 138

കൃതേ യദ് ധ്യായതോ വിഷ്ണും
ത്രേതായാം യജതോ മഖൈഃ।

ദ്വാപരേ പരിചർയായാം
കലൗ തദ്ധരികീർതനാത് ॥ **52** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ തൃതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
കാലസ്തേ പരമാണ്വാദിർദ്വിപരാർധാവധിർനൃപ ।
കഥിതോ യുഗമാനം ച ശൃണു കൽപലയാവപി ॥ **1** ॥ 140

ചതുർയുഗസഹസ്രം ച ബ്രഹ്മണോ ദിനമുച്യതേ ।
സ കൽപോ യത്ര മനവശ്ചതുർദശ വിശാമ്പതേ ॥ **2** ॥ 141

തദന്തേ പ്രലയസ്താവാൻ ബ്രാഹ്മീ രാത്രിരുദാഹൃതാ ।
ത്രയോ ലോകാ ഇമേ തത്ര കൽപന്തേ പ്രലയായ ഹി ॥ **3** ॥ 142

ഏഷ നൈമിത്തികഃ പ്രോക്തഃ പ്രലയോ യത്ര വിശ്വസൃക് ।
ശേതേഽനന്താസനോ വിശ്വമാത്മസാത്കൃത്യ ചാത്മഭൂഃ ॥ **4** ॥ 143

ദ്വിപരാർധേ ത്വതിക്രാന്തേ ബ്രഹ്മണഃ പരമേഷ്ഠിനഃ ।
തദാ പ്രകൃതയഃ സപ്ത കൽപന്തേ പ്രലയായ വൈ ॥ **5** ॥ 144

ഏഷ പ്രാകൃതികോ രാജൻ പ്രലയോ യത്ര ലീയതേ ।
ആണ്ഡകോശസ്തു സംഘാതോ വിഘാത ഉപസാദിതേ ॥ **6** ॥ 145

പർജന്യഃ ശതവർഷാണി ഭൂമൗ രാജൻ ന വർഷതി ।
തദാ നിരന്നേ ഹ്യന്നയോന്നയം ഭക്ഷമാണാഃ ക്ഷുധാർദിതാഃ ॥ **7** ॥ 146

ക്ഷയം യാസ്യന്തി ശനകൈഃ കാലേനോപദ്രുതാഃ പ്രജാഃ।
സാമുദ്രം ദൈഹികം ഭൗമം രസം സാംവർതകോ രവിഃ ॥ **8** ॥ 147

രശ്മിഭിഃ പിബതേ ഘോരൈഃ സർവം നൈവ വിമുഞ്ചതി।
തതഃ സംവർതകോ വഹ്നിഃ സങ്കർഷണമുഖോത്ഥിതഃ ॥ **9** ॥ 148

ദഹത്യനിലവേഗോത്ഥഃ ശൂൻയാൻ ഭൂവിവരാനഥ।
ഉപർയധഃ സമന്താച്ച ശിഖാഭിർവഹ്നിസൂർയയോഃ ॥ **10** ॥ 149

ദഹ്യമാനം വിഭാത്യണ്ഡം ദഗ്ധഗോമയപിണ്ഡവത്।
തതഃ പ്രചണ്ഡപവനോ വർഷാണാമധികം ശതം ॥ **11** ॥ 150

പരഃ സാംവർതകോ വാതി ധൂമ്രം ഖം രജസാഽഽവൃതം।
തതോ മേഘകുലാൻയംഗ ചിത്രവർണാൻയനേകശഃ ॥ **12** ॥ 151

ശതം വർഷാണി വർഷന്തി നദന്തി രഭസസ്വനൈഃ।
തത ഏകോദകം വിശ്വം ബ്രഹ്മാണ്ഡവിവരാന്തരം ॥ **13** ॥ 152

തദാ ഭൂമേർഗന്ധഗുണം ഗ്രസന്ത്യാപ ഉദപ്ലവേ।
ഗ്രസ്തഗന്ധാ തു പൃഥിവീ പ്രലയത്വായ കൽപതേ ॥ **14** ॥ 153

അപാം രസമഥോ തേജസ്താ ലീയന്തേഽഥ നീരസാഃ।
ഗ്രസതേ തേജസോ രൂപം വായുസ്തദ്രഹിതം തദാ ॥ **15** ॥ 154

ലീയതേ ചാനിലേ തേജോ വായോഃ ഖം ഗ്രസതേ ഗുണം।
സ വൈ വിശതി ഖം രാജംസ്തതശ്ച നഭസോ ഗുണം ॥ **16** ॥ 155

ശബ്ദം ഗ്രസതി ഭൂതാദി -
ർനഭസ്തമനുലീയതേ।
തൈജസശ്ചേന്ദ്രിയാണ്യംഗ
ദേവാൻ വൈകാരികോ ഗുണൈഃ ॥ **17** ॥ 156

മഹാൻ ഗ്രസത്യഹങ്കാരം ഗുണാഃ സത്ത്വാദയശ്ച തം।
ഗ്രസതേഽവ്യാകൃതം രാജൻ ഗുണാൻ കാലേന ചോദിതം ॥ **18** ॥ 157

ന തസ്യ കാലാവയവൈഃ പരിണാമാദയോ ഗുണാഃ।
അനാദ്യനന്തമവ്യക്തം നിത്യം കാരണമവ്യയം ॥ **19** ॥ 158

ന യത്ര വാചോ ന മനോ ന സത്ത്വം
തമോ രജോ വാ മഹദാദയോഽമീ।
ന പ്രാണബുദ്ധീന്ദ്രിയദേവതാ വാ
ന സന്നിവേശഃ ഖലു ലോകകൽപഃ ॥ **20** ॥ 159

ന സ്വപ്നജാഗ്രന്ന ച തത് സുഷുപ്തം
ന ഖം ജലം ഭൂരനിലോഽഗ്നിരർകഃ।
സംസുപ്തവച്ഛൂന്യവദപ്രതർക്യം
തൻമൂലഭൂതം പദമാമനന്തി ॥ **21** ॥ 160

ലയഃ പ്രാകൃതികോ ഹ്യേഷ പുരുഷാവ്യക്തയോർയദാ।
ശക്തയഃ സമ്പ്രലീയന്തേ വിവശാഃ കാലവിദ്രുതാഃ ॥ **22** ॥ 161

ബുദ്ധീന്ദ്രിയാർഥരൂപേണ ജ്ഞാനം ഭാതി തദാശ്രയം।
ദൃശ്യത്വാവ്യതിരേകാഭ്യാമാദ്യന്തവദവസ്തു യത് ॥ **23** ॥ 162

ദീപശ്ചക്ഷുശ്ച രൂപം ച ജ്യോതിഷോ ന പൃഥഗ് ഭവേത്।
ഏവം ധീഃ ഖാനി മാത്രാശ്ച ന സ്യുരൻയതമാദൃതാത് ॥ **24** ॥ 163

ബുദ്ധേർജാഗരണം സ്വപ്നഃ സുഷുപ്തിരിതി ചോച്യതേ।
മായാമാത്രമിദം രാജൻ നാനാത്വം പ്രത്യഗാത്മനി ॥ **25** ॥ 164

യഥാ ജലധരാ വ്യോമ്നി ഭവന്തി ന ഭവന്തി ച।
ബ്രഹ്മണീദം തഥാ വിശ്വമവയവ്യുദയാപ്യയാത് ॥ **26** ॥ 165

സത്യം ഹ്യവയവഃ പ്രോക്തഃ സർവാവയവിനാമിഹ।
വിനാർഥേന പ്രതീയേരൻ പടസ്യേവാംഗ തന്തവഃ ॥ **27** ॥ 166

യത് സാമാൻയവിശേഷാഭ്യാമുപലഭ്യേത സ ഭ്രമഃ।
അൻയോൻയാപാശ്രയാത് സർവമാദ്യന്തവദവസ്തു യത് ॥ **28** ॥ 167

വികാരഃ ഖ്യായമാനോഽപി പ്രത്യഗാത്മാനമന്തരാ।
ന നിരൂപ്യോഽസ്ത്യണുരപി സ്യാച്ചേച്ചിത്സമ ആത്മവത് ॥ **29** ॥ 168

നഹി സത്യസ്യ നാനാത്വമവിദ്വാൻ യദി മൻയതേ।
നാനാത്വം ഛിദ്രയോർയദ്വജ്ജ്യോതിഷോർവാതയോരിവ ॥ **30** ॥ 169

യഥാ ഹിരൺയം ബഹുധാ സമീയതേ
നൃഭിഃ ക്രിയാഭിർവ്യവഹാരവർത്മസു।
ഏവം വചോഭിർഭഗവാനധോക്ഷജോ
വ്യാഖ്യായതേ ലൗകികവൈദികൈർജനൈഃ ॥ **31** ॥ 170

യഥാ ഘനോഽർകപ്രഭവോഽർകദർശിതോ
ഹ്യർകാംശഭൂതസ്യ ച ചക്ഷുഷസ്തമഃ।
ഏവം ത്വഹം ബ്രഹ്മഗുണസ്തദീക്ഷിതോ
ബ്രഹ്മാംശകസ്യാത്മന ആത്മബന്ധനഃ ॥ **32** ॥ 171

ഘനോ യദാർകപ്രഭവോ വിദീർയതേ
ചക്ഷുഃ സ്വരൂപം രവിമീക്ഷതേ തദാ।
യദാ ഹ്യഹങ്കാര ഉപാധിരാത്മനോ
ജിജ്ഞാസയാ നശ്യതി തർഹ്യനുസ്മരേത് ॥ **33** ॥ 172

യദൈവമേതേന വിവേകഹേതിനാ
മായാമയാഹങ്കരണാത്മബന്ധനം।

ഛിത്ത്വാച്യുതാത്മാനുഭവോഽവതിഷ്ഠതേ
തമാഹുരാത്യന്തികമംഗ സമ്പ്ലവം ॥ **34** ॥ 173

നിത്യദാ സർവഭൂതാനാം ബ്രഹ്മാദീനാം പരന്തപ ।
ഉത്പത്തിപ്രലയാവേകേ സൂക്ഷ്മജ്ഞാഃ സമ്പ്രചക്ഷതേ ॥ **35** ॥ 174

കാലസ്രോതോജവേനാശു ഹ്രിയമാണസ്യ നിത്യദാ ।
പരിണാമിനാമവസ്ഥാസ്താ ജൻമപ്രലയഹേതവഃ ॥ **36** ॥ 175

അനാദ്യന്തവതാനേന കാലേനേശ്വരമൂർതിനാ ।
അവസ്ഥാ നൈവ ദൃശ്യന്തേ വിയതി ജ്യോതിഷാമിവ ॥ **37** ॥ 176

നിത്യോ നൈമിത്തികശ്ചൈവ തഥാ പ്രാകൃതികോ ലയഃ ।
ആത്യന്തികശ്ച കഥിതഃ കാലസ്യ ഗതിരീദൃശീ ॥ **38** ॥ 177

ഏതാഃ കുരുശ്രേഷ്ഠ ജഗദ്വിധാതു -
ർനാരായണസ്യാഖിലസത്ത്വധാമ്നഃ ।
ലീലാകഥാസ്തേ കഥിതാഃ സമാസതഃ
കാർത്സ്ന്യേന നാജോഽപ്യഭിധാതുമീശഃ ॥ **39** ॥ 178

സംസാരസിന്ധുമതിദുസ്തരമുത്തിതീർഷോ -
ർനാൻയഃ പ്ലവോ ഭഗവതഃ പുരുഷോത്തമസ്യ ।
ലീലാകഥാരസനിഷേവണമന്തരേണ
പുംസോ ഭവേദ് വിവിധദുഃഖദവാർദിതസ്യ ॥ **40** ॥ 179

പുരാണസംഹിതാമേതാമൃഷിർനാരായണോഽവ്യയഃ ।
നാരദായ പുരാ പ്രാഹ കൃഷ്ണദ്വൈപായനായ സഃ ॥ **41** ॥ 180

സ വൈ മഹ്യം മഹാരാജ ഭഗവാൻ ബാദരായണഃ ।
ഇമാം ഭാഗവതീം പ്രീതഃ സംഹിതാം വേദസമ്മിതാം ॥ **42** ॥ 181

ഏതാം വക്ഷ്യത്യസൗ സൂത ഋഷിഭ്യോ നൈമിഷാലയേ।
ദീർഘസത്രേ കുരുശ്രേഷ്ഠ സമ്പൃഷ്ടഃ ശൗനകാദിഭിഃ ॥ **43** ॥ 182

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ചതുർത്ഥോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ പഞ്ചമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
അത്രാനുവർണ്യതേഽഭീക്ഷ്ണം വിശ്വാത്മാ ഭഗവാൻ ഹരിഃ।
യസ്യ പ്രസാദജോ ബ്രഹ്മാ രുദ്രഃ ക്രോധസമുദ്ഭവഃ ॥ **1** ॥ 183

ത്വം തു രാജൻ മരിഷ്യേതി പശുബുദ്ധിമിമാം ജഹി।
ന ജാതഃ പ്രാഗഭൂതോഽദ്യ ദേഹവത്ത്വം ന നങ്ക്ഷ്യസി ॥ **2** ॥ 184

ന ഭവിഷ്യസി ഭൂത്വാ ത്വം പുത്രപൗത്രാദിരൂപവാൻ।
ബീജാങ്കുരവദ് ദേഹാദേർവ്യതിരിക്തോ യഥാനലഃ ॥ **3** ॥ 185

സ്വപ്നേ യഥാ ശിരശ്ഛേദം പഞ്ചത്വാദ്യാത്മനഃ സ്വയം।
യസ്മാത് പശ്യതി ദേഹസ്യ തത ആത്മാ ഹ്യജോഽമരഃ ॥ **4** ॥ 186

ഘടേ ഭിന്നേ യഥാഽഽകാശ ആകാശഃ സ്യാദ് യഥാ പുരാ।
ഏവം ദേഹേ മൃതേ ജീവോ ബ്രഹ്മ സമ്പദ്യതേ പുനഃ ॥ **5** ॥ 187

മനഃ സൃജതി വൈ ദേഹാൻ ഗുണാൻ കർമാണി ചാത്മനഃ।
തൻമനഃ സൃജതേ മായാ തതോ ജീവസ്യ സംസൃതിഃ ॥ **6** ॥ 188

സ്നേഹാധിഷ്ഠാനവർത്ത്യഗ്നിസംയോഗോ യാവദീയതേ।
തതോ ദീപസ്യ ദീപത്വമേവം ദേഹകൃതോ ഭവഃ।
രജഃസത്ത്വതമോവൃത്ത്യാ ജായതേഽഥ വിനശ്യതി ॥ **7** ॥ 189

ന തത്രാത്മാ സ്വയഞ്ജ്യോതി -
ർയോ വ്യക്തവ്യക്തയോഃ പരഃ।
ആകാശ ഇവ ചാധാരോ
ധ്രുവോഽനന്തോപമസ്തതഃ ॥ **8** ॥ 190

ഏവമാത്മാനമാത്മസ്ഥമാത്മനൈവാമൃശ പ്രഭോ।
ബുദ്ധ്യാനുമാനഗർഭിണ്യാ വാസുദേവാനുചിന്തയാ ॥ **9** ॥ 191

ചോദിതോ വിപ്രവാക്യേന ന ത്വാം ധക്ഷ്യതി തക്ഷകഃ।
മൃത്യവോ നോപധക്ഷ്യന്തി മൃത്യൂനാം മൃത്യുമീശ്വരം ॥ **10** ॥ 192

അഹം ബ്രഹ്മ പരം ധാമ ബ്രഹ്മാഹം പരമം പദം।
ഏവം സമീക്ഷന്നാത്മാനമാത്മന്യാധായ നിഷ്കലേ ॥ **11** ॥ 193

ദശന്തം തക്ഷകം പാദേ ലേലിഹാനം വിഷാനനൈഃ।
ന ദ്രക്ഷ്യസി ശരീരം ച വിശ്വം ച പൃഥഗാത്മനഃ ॥ **12** ॥ 194

ഏതത്തേ കഥിതം താത യഥാഽഽത്മാ പൃഷ്ടവാൻ നൃപ।
ഹരേർവിശ്വാത്മനശ്ചേഷ്ടാം കിം ഭൂയഃ ശ്രോതുമിച്ഛസി ॥ **13** ॥ 195

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ബ്രഹ്മോപദേശോ നാമ പഞ്ചമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
ഏതന്നിശമ്യ മുനിനാഭിഹിതം പരീക്ഷിദ്
വ്യാസാത്മജേന നിഖിലാത്മദൃശാ സമേന ।
തത്പാദമൂലമുപസൃത്യ നതേന മൂർധ്നാ
ബദ്ധാഞ്ജലിസ്തമിദമാഹ സ വിഷ്ണുരാതഃ ॥ **1** ॥ 196

രാജോവാച
സിദ്ധോഽസ്മ്യനുഗൃഹീതോഽസ്മി ഭവതാ കരുണാത്മനാ ।
ശ്രാവിതോ യച്ച മേ സാക്ഷാദനാദിനിധനോ ഹരിഃ ॥ **2** ॥ 197

നാത്യദ്ഭുതമഹം മൻയേ മഹതാമച്യുതാത്മനാം ।
അജ്ഞേഷു താപതപ്തേഷു ഭൂതേഷു യദനുഗ്രഹഃ ॥ **3** ॥ 198

പുരാണസംഹിതാമേതാമശ്രൗഷ്മ ഭവതോ വയം ।
യസ്യാം ഖലൂത്തമശ്ലോകോ ഭഗവാനനുവർണ്യതേ ॥ **4** ॥ 199

ഭഗവംസ്തക്ഷകാദിഭ്യോ മൃത്യുഭ്യോ ന ബിഭേമ്യഹം ।
പ്രവിഷ്ടോ ബ്രഹ്മ നിർവാണമഭയം ദർശിതം ത്വയാ ॥ **5** ॥ 200

അനുജാനീഹി മാം ബ്രഹ്മൻ വാചം യച്ഛാമ്യധോക്ഷജേ ।
മുക്തകാമാശയം ചേതഃ പ്രവേശ്യ വിസൃജാമ്യസൂൻ ॥ **6** ॥ 201

അജ്ഞാനം ച നിരസ്തം മേ ജ്ഞാനവിജ്ഞാനനിഷ്ഠയാ ।
ഭവതാ ദർശിതം ക്ഷേമം പരം ഭഗവതഃ പദം ॥ **7** ॥ 202

സൂത ഉവാച
ഇത്യുക്തസ്തമനുജ്ഞാപ്യ ഭഗവാൻ ബാദരായണിഃ ।
ജഗാമ ഭിക്ഷുഭിഃ സാകം നരദേവേന പൂജിതഃ ॥ **8** ॥ 203

പരീക്ഷിദപി രാജർഷിരാത്മൻയാത്മാനമാത്മനാ ।
സമാധായ പരം ദധ്യാവസ്പന്ദാസുർയഥാ തരുഃ ॥ **9** ॥ 204

പ്രാക്കൂലേ ബർഹിഷ്യാസീനോ ഗംഗാകൂല ഉദങ്മുഖഃ ।
ബ്രഹ്മഭൂതോ മഹായോഗീ നിഃസംഗശ്ഛിന്നസംശയഃ ॥ **10** ॥ 205

തക്ഷകഃ പ്രഹിതോ വിപ്രാഃ ക്രുദ്ധേന ദ്വിജസൂനുനാ ।
ഹന്തുകാമോ നൃപം ഗച്ഛൻ ദദർശ പഥി കശ്യപം ॥ **11** ॥ 206

തം തർപയിത്വാ ദ്രവിണൈർനിവർത്യ വിഷഹാരിണം ।
ദ്വിജരൂപപ്രതിച്ഛന്നഃ കാമരൂപോഽദശന്നൃപം ॥ **12** ॥ 207

ബ്രഹ്മഭൂതസ്യ രാജർഷേർദേഹോഽഹിഗരലാഗ്നിനാ ।
ബഭൂവ ഭസ്മസാത് സദ്യഃ പശ്യതാം സർവദേഹിനാം ॥ **13** ॥ 208

ഹാഹാകാരോ മഹാനാസീദ് ഭുവി ഖേ ദിക്ഷു സർവതഃ ।
വിസ്മിതാ ഹ്യഭവൻ സർവേ ദേവാസുരനരാദയഃ ॥ **14** ॥ 209

ദേവദുന്ദുഭയോ നേദുർഗന്ധർവാപ്സരസോ ജഗുഃ ।
വവൃഷുഃ പുഷ്പവർഷാണി വിബുധാഃ സാധുവാദിനഃ ॥ **15** ॥ 210

ജനമേജയഃ സ്വപിതരം ശ്രുത്വാ തക്ഷകഭക്ഷിതം ।
യഥാ ജുഹാവ സക്രുദ്ധോ നാഗാൻ സത്രേ സഹ ദ്വിജൈഃ ॥ **16** ॥ 211

സർപസത്രേ സമിദ്ധാഗ്നൗ ദഹ്യമാനാൻ മഹോരഗാൻ।
ദൃഷ്ട്വേന്ദ്രം ഭയസംവിഗ്നസ്തക്ഷകഃ ശരണം യയൗ ॥ **17** ॥ 212

അപശ്യംസ്തക്ഷകം തത്ര രാജാ പാരീക്ഷിതോ ദ്വിജാൻ।
ഉവാച തക്ഷകഃ കസ്മാന്ന ദഹ്യേതോരഗാധമഃ ॥ **18** ॥ 213

തം ഗോപായതി രാജേന്ദ്ര ശക്രഃ ശരണമാഗതം।
തേന സംസ്തംഭിതഃ സർപസ്തസ്മാന്നാഗ്നൗ പതത്യസൗ ॥ **19** ॥ 214

പാരീക്ഷിത ഇതി ശ്രുത്വാ പ്രാഹർത്വിജ ഉദാരധീഃ।
സഹേന്ദ്രസ്തക്ഷകോ വിപ്രാ നാഗ്നൗ കിമിതി പാത്യതേ ॥ **20** ॥ 215

തച്ഛ്രുത്വാഽഽജുഹുവുർവിപ്രാഃ സഹേന്ദ്രം തക്ഷകം മഖേ।
തക്ഷകാശു പതസ്വേഹ സഹേന്ദ്രേണ മരുത്വതാ ॥ **21** ॥ 216

ഇതി ബ്രഹ്മോദിതാക്ഷേപൈഃ സ്ഥാനാദിന്ദ്രഃ പ്രചാലിതഃ।
ബഭൂവ സംഭ്രാന്തമതിഃ സവിമാനഃ സതക്ഷകഃ ॥ **22** ॥ 217

തം പതന്തം വിമാനേന സഹതക്ഷകമംബരാത്।
വിലോക്യാംഗിരസഃ പ്രാഹ രാജാനം തം ബൃഹസ്പതിഃ ॥ **23** ॥ 218

നൈഷ ത്വയാ മനുഷ്യേന്ദ്ര വധമർഹതി സർപരാട്।
അനേന പീതമമൃതമഥ വാ അജരാമരഃ ॥ **24** ॥ 219

ജീവിതം മരണം ജന്തോർഗതിഃ സ്വേനൈവ കർമണാ।
രാജംസ്തതോഽന്യോ നാന്യസ്യ പ്രദാതാ സുഖദുഃഖയോഃ ॥ **25** ॥ 220

സർപചൗരാഗ്നിവിദ്യുദ്ഭ്യഃ ക്ഷുത്തൃഡ്വ്യാധ്യാദിഭിർനൃപ।
പഞ്ചത്വമൃച്ഛതേ ജന്തുർഭുങ്ക്ത ആരബ്ധകർമ തത് ॥ **26** ॥ 221

തസ്മാത് സത്രമിദം രാജൻ സംസ്ഥീയേതാഭിചാരികം।
സർപാ അനാഗസോ ദഗ്ധാ ജനൈർദിഷ്ടം ഹി ഭുജ്യതേ ॥ **27** ॥ 222

സൂത ഉവാച
ഇത്യുക്തഃ സ തഥേത്യാഹ മഹർഷേർമാനയൻ വചഃ।
സർപസത്രാദുപരതഃ പൂജയാമാസ വാക്പതിം ॥ **28** ॥ 223

സൈഷാ വിഷ്ണോർമഹാമായാബാധ്യയാലക്ഷണാ യയാ।
മുഹ്യന്ത്യസ്യൈവാത്മഭൂതാ ഭൂതേഷു ഗുണവൃത്തിഭിഃ ॥ **29** ॥ 224

ന യത്ര ദംഭീത്യഭയാ വിരാജിതാ
മായാഽഽത്മവാദ്യേഽസകൃദാത്മവാദിഭിഃ।
ന യദ്വിവാദോ വിവിധസ്തദാശ്രയോ
മനശ്ച സങ്കൽപവികൽപവൃത്തി യത് ॥ **30** ॥ 225

ന യത്ര സൃജ്യം സൃജതോഭയോഃ പരം
ശ്രേയശ്ച ജീവസ്ത്രിഭിരൻവിതസ്ത്വഹം।
തദേതദുത്സാദിതബാധ്യബാധകം
നിഷിധ്യ ചോർമീൻ വിരമേത് സ്വയം മുനിഃ ॥ **31** ॥ 226

പരം പദം വൈഷ്ണവമാമനന്തി തദ്
യന്നേതി നേതീത്യതദുത്സിസൃക്ഷവഃ।
വിസൃജ്യ ദൗരാത്മ്യമനന്യസൗഹൃദാ
ഹൃദോപഗുഹ്യാവസിതം സമാഹിതൈഃ ॥ **32** ॥ 227

ത ഏതദധിഗച്ഛന്തി വിഷ്ണോർയത് പരമം പദം।
അഹം മമേതി ദൗർജന്യം ന യേഷാം ദേഹഗേഹജം ॥ **33** ॥ 228

അതിവാദാംസ്തിതിക്ഷേത നാവമന്യേത കഞ്ചന।
ന ചേമം ദേഹമാശ്രിത്യ വൈരം കുർവീത കേനചിത് ॥ **34** ॥ 229

നമോ ഭഗവതേ തസ്മൈ കൃഷ്ണായാകുംഠമേധസേ।
യത്പാദാംബുരുഹധ്യാനാത് സംഹിതാമധ്യഗാമിമാം ॥ **35** ॥ 230

ശൗനക ഉവാച
പൈലാദിഭിർവ്യാസശിഷ്യൈർവേദാചാർയൈർമഹാത്മഭിഃ।
വേദാശ്ച കതിധാ വ്യസ്താ ഏതത് സൗമ്യാഭിധേഹി നഃ ॥ **36** ॥ 231

സൂത ഉവാച
സമാഹിതാത്മനോ ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മണഃ പരമേഷ്ഠിനഃ।
ഹൃദ്യാകാശാദഭൂന്നാദോ വൃത്തിരോധാദ് വിഭാവ്യതേ ॥ **37** ॥ 232

യദുപാസനയാ ബ്രഹ്മൻ യോഗിനോ മലമാത്മനഃ।
ദ്രവ്യക്രിയാകാരകാഖ്യം ധൂത്വാ യാന്ത്യപുനർഭവം ॥ **38** ॥ 233

തതോഽഭൂത്ത്രിവൃദോങ്കാരോ യോഽവ്യക്തപ്രഭവഃ സ്വരാട്।
യത്തൽലിംഗം ഭഗവതോ ബ്രഹ്മണഃ പരമാത്മനഃ ॥ **39** ॥ 234

ശൃണോതി യ ഇമം സ്ഫോടം
സുപ്തശ്രോത്രേ ച ശൂൻയദൃക്।
യേന വാഗ് വ്യജ്യതേ യസ്യ
വ്യക്തിരാകാശ ആത്മനഃ ॥ **40** ॥ 235

സ്വധാമ്നോ ബ്രഹ്മണഃ സാക്ഷാദ് വാചകഃ പരമാത്മനഃ।
സ സർവമന്ത്രോപനിഷദ്വേദബീജം സനാതനം ॥ **41** ॥ 236

തസ്യ ഹ്യാസംസ്ത്രയോ വർണാ അകാരാദ്യാ ഭൃഗൂദ്വഹ।
ധാർയന്തേ യൈസ്ത്രയോ ഭാവാ ഗുണനാമാർഥവൃത്തയഃ ॥ **42** ॥ 237

തതോഽക്ഷരസമാമ്നായമസൃജദ് ഭഗവാനജഃ।
അന്തഃസ്ഥോഷ്മസ്വരസ്പർശഹ്രസ്വദീർഘാദിലക്ഷണം ॥ **43** ॥ 238

തേനാസൗ ചതുരോ വേദാംശ്ചതുർഭിർവദനൈർവിഭുഃ।
സവ്യാഹൃതികാൻ സോങ്കാരാംശ്ചാതുർഹോത്രവിവക്ഷയാ ॥ **44** ॥ 239

പുത്രാനധ്യാപയത്താംസ്തു ബ്രഹ്മർഷീൻ ബ്രഹ്മകോവിദാൻ।
തേ തു ധർമോപദേഷ്ടാരഃ സ്വപുത്രേഭ്യഃ സമാദിശൻ ॥ **45** ॥ 240

തേ പരമ്പരയാ പ്രാപ്താസ്തത്തച്ഛിഷ്യൈർധൃതവ്രതൈഃ।
ചതുർയുഗേഷ്വഥ വ്യസ്താ ദ്വാപരാദൗ മഹർഷിഭിഃ ॥ **46** ॥ 241

ക്ഷീണായുഷഃ ക്ഷീണസത്ത്വാൻ
ദുർമേധാൻ വീക്ഷ്യ കാലതഃ।
വേദാൻ ബ്രഹ്മർഷയോ വ്യസ്യൻ
ഹൃദിസ്ഥാച്യുതചോദിതാഃ ॥ **47** ॥ 242

അസ്മിന്നപ്യന്തരേ ബ്രഹ്മൻ ഭഗവാൻ ലോകഭാവനഃ।
ബ്രഹ്മേശാദ്യൈർലോകപാലൈർയാചിതോ ധർമഗുപ്തയേ ॥ **48** ॥ 243

പരാശരാത് സത്യവത്യാമംശാംശകലയാ വിഭുഃ।
അവതീർണോ മഹാഭാഗ വേദം ചക്രേ ചതുർവിധം ॥ **49** ॥ 244

ഋഗഥർവയജുഃസാമ്നാം രാശീനുദ്ധൃത്യ വർഗശഃ।
ചതസ്രഃ സംഹിതാശ്ചക്രേ മന്ത്രൈർമണിഗണാ ഇവ ॥ **50** ॥ 245

താസാം സ ചതുരഃ ശിഷ്യാ -
നുപാഹൂയ മഹാമതിഃ।
ഏകൈകാം സംഹിതാം ബ്രഹ്മ -
ന്നേകൈകസ്മൈ ദദൗ വിഭുഃ ॥ **51** ॥ 246

പൈലായ സംഹിതാമാദ്യാം ബഹ്വൃചാഖ്യാമുവാച ഹ।
വൈശമ്പായനസംജ്ഞായ നിഗദാഖ്യം യജുർഗണം ॥ **52** ॥ 247

സാമ്നാം ജൈമിനയേ പ്രാഹ തഥാ ഛന്ദോഗസംഹിതാം।
അഥർവാംഗിരസീം നാമ സ്വശിഷ്യായ സുമന്തവേ ॥ **53** ॥ 248

പൈലഃ സ്വസംഹിതാമൂചേ ഇന്ദ്രപ്രമിതയേ മുനിഃ।
ബാഷ്കലായ ച സോഽപ്യാഹ ശിഷ്യേഭ്യഃ സംഹിതാം സ്വകാം ॥ **54** ॥ 249

ചതുർധാ വ്യസ്യ ബോധ്യായ യാജ്ഞവൽക്യായ ഭാർഗവ।
പരാശരായാഗ്നിമിത്രേ ഇന്ദ്രപ്രമിതിരാത്മവാൻ ॥ **55** ॥ 250

അധ്യാപയത് സംഹിതാം സ്വാം മാണ്ഡൂകേയമൃഷിം കവിം।
തസ്യ ശിഷ്യോ ദേവമിത്രഃ സൗഭർയാദിഭ്യ ഊചിവാൻ ॥ **56** ॥ 251

ശാകൽയസ്തത്സുതഃ സ്വാം തു പഞ്ചധാ വ്യസ്യ സംഹിതാം।
വാത്സ്യമുദ്ഗലശാലീയഗോഖൽയശിശിരേഷ്വധാത് ॥ **57** ॥ 252

ജാതൂകർണ്യശ്ച തച്ഛിഷ്യഃ സനിരുക്താം സ്വസംഹിതാം।
ബലാകപൈജവൈതാലവിരജേഭ്യോ ദദൗ മുനിഃ ॥ **58** ॥ 253

ബാഷ്കലിഃ പ്രതിശാഖാഭ്യോ വാലഖില്യാഖ്യസംഹിതാം।
ചക്രേ വാലായനിർഭജ്യഃ കാസാരശ്ചൈവ താം ദധുഃ ॥ **59** ॥ 254

ബഹ്വൃചാഃ സംഹിതാ ഹ്യേതാ ഏഭിർബ്രഹ്മർഷിഭിർധൃതാഃ।
ശ്രുത്വൈതച്ഛന്ദസാം വ്യാസം സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യതേ ॥ **60** ॥ 255

വൈശമ്പായനശിഷ്യാ വൈ ചരകാധ്വർയവോഽഭവൻ।
യച്ചേരുർബ്രഹ്മഹത്യാംഹഃ ക്ഷപണം സ്വഗുരോർവ്രതം ॥ **61** ॥ 256

യാജ്ഞവൽക്യശ്ച തച്ഛിഷ്യ ആഹാഹോ ഭഗവൻ കിയത്।
ചരിതേനാൽപസാരാണാം ചരിഷ്യേഽഹം സുദുശ്ചരം ॥ **62** ॥ 257

ഇത്യുക്തോ ഗുരുരപ്യാഹ കുപിതോ യാഹ്യലം ത്വയാ।
വിപ്രാവമന്ത്രാ ശിഷ്യേണ മദധീതം ത്യജാശ്വിതി ॥ **63** ॥ 258

ദേവരാതസുതഃ സോഽപിച്ഛർദിത്വാ യജുഷാം ഗണം।
തതോ ഗതോഽഥ മുനയോ ദദൃശുസ്താൻ യജുർഗണാൻ ॥ **64** ॥ 259

യജൂംഷി തിത്തിരാ ഭൂത്വാ തൽലോലുപതയാഽഽദദുഃ।
തൈത്തിരീയാ ഇതി യജുഃശാഖാ ആസൻ സുപേശലാഃ ॥ **65** ॥ 260

യാജ്ഞവൽക്യസ്തതോ ബ്രഹ്മൻ ഛന്ദാംസ്യധിഗവേഷയൻ।
ഗുരോരവിദ്യമാനാനി സൂപതസ്ഥേഽർകമീശ്വരം ॥ **66** ॥ 261

യാജ്ഞവൽക്യ ഉവാച
ഓം നമോ ഭഗവതേ ആദിത്യായാഖിലജഗതാമാത്മസ്വരൂപേണ
കാലസ്വരൂപേണ ചതുർവിധഭൂതനികായാനാം
ബ്രഹ്മാദിസ്തംബപർയന്താനാമന്തർഹൃദയേഷു
ബഹിരപി ചാകാശ ഇവോപാധിനാവ്യവധീയമാനോ ഭവാനേക
ഏവ ക്ഷണലവനിമേഷാവയവോപചിതസംവത്സരഗണേനാ -
പാമാദാനവിസർഗാഭ്യാമിമാം ലോകയാത്രാമനുവഹതി ॥ **67** ॥ 262

യദു ഹ വാവ വിബുധർഷഭ സവിതരദസ്തപത്യനുസവനമഹര -
ഹരാമ്നായവിധിനോപതിഷ്ഠമാനാനാമഖിലദുരിതവൃജിന -
ബീജാവഭർജന ഭഗവതഃ സമഭിധീമഹി തപനമണ്ഡലം ॥ **68** ॥ 263

യ ഇഹ വാവ സ്ഥിരചരനികരാണാം
നിജനികേതനാനാം മന ഇന്ദ്രിയാസുഗണാനനാത്മനഃ
സ്വയമാത്മാന്തർയാമീ പ്രചോദയതി ॥ **69** ॥ 264

യ ഏവേമം ലോകമതികരാലവദനാന്ധകാരസംജ്ഞാ -
ജഗരഗ്രഹഗിലിതം മൃതകമിവ വിചേതനമവലോക്യാ -
നുകമ്പയാ പരമകാരുണിക ഈക്ഷയൈവോത്ഥാപ്യാ -
ഹരഹരനുസവനം ശ്രേയസി സ്വധർമാഖ്യാത്മാവസ്ഥാനേ
പ്രവർതയത്യവനിപതിരിവാസാധൂനാം ഭയമുദീരയന്നടതി ॥ **70** ॥ 265

പരിത ആശാപാലൈസ്തത്ര തത്ര
കമലകോശാഞ്ജലിഭിരുപഹൃതാർഹണഃ ॥ **71** ॥ 266

അഥ ഹ ഭഗവംസ്തവ ചരണനലിനയുഗലം ത്രിഭുവനഗുരുഭി -
ർവന്ദിതമഹമയാതയാമയജുഃകാമ ഉപസരാമീതി ॥ **72** ॥ 267

സൂത ഉവാച
ഏവം സ്തുതഃ സ ഭഗവാൻ വാജിരൂപധരോ ഹരിഃ।
യജൂംഷ്യയാതയാമാനി മുനയേഽദാത് പ്രസാദിതഃ ॥ **73** ॥ 268

യജുർഭിരകരോച്ഛാഖാ ദശപഞ്ച ശതൈർവിഭുഃ।
ജഗൃഹുർവാജസന്യസ്താഃ കാണ്വമാധ്യന്ദിനാദയഃ ॥ **74** ॥ 269

ജൈമിനേഃ സാമഗസ്യാസീത്
സുമന്തുസ്തനയോ മുനിഃ।
സുൻവാംസ്തു തത്സുതസ്താഭ്യാ -
മേകൈകാം പ്രാഹ സംഹിതാം ॥ **75** ॥ 270

സുകർമാ ചാപി തച്ഛിഷ്യഃ സാമവേദതരോർമഹാൻ।
സഹസ്രസംഹിതാഭേദം ചക്രേ സാമ്നാം തതോ ദ്വിജഃ ॥ **76** ॥ 271

ഹിരൺയനാഭഃ കൗസൽയഃ പൗഷ്യഞ്ജിശ്ച സുകർമണഃ।
ശിഷ്യൗ ജഗൃഹതുശ്ചാന്യ ആവന്ത്യോ ബ്രഹ്മവിത്തമഃ ॥ **77** ॥ 272

ഉദീച്യാഃ സാമഗാഃ ശിഷ്യാ
ആസൻ പഞ്ചശതാനി വൈ।
പൗഷ്യഞ്ജ്യാവന്ത്യയോശ്ചാപി
താംശ്ച പ്രാച്യാൻ പ്രചക്ഷതേ ॥ **78** ॥ 273

ലൗഗാക്ഷിർമാംഗലിഃ കുൽയഃ കുസീദഃ കുക്ഷിരേവ ച।
പൗഷ്യഞ്ജിശിഷ്യാ ജഗൃഹുഃ സംഹിതാസ്തേ ശതം ശതം ॥ **79** ॥ 274

കൃതോ ഹിരൺയനാഭസ്യ
ചതുർവിംശതിസംഹിതാഃ।

ശിഷ്യ ഊചേ സ്വശിഷ്യേഭ്യഃ
ശേഷാ ആവന്ത്യ ആത്മവാൻ ॥ **80** ॥ 275

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ വേദശാഖാപ്രണയനം നാമ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
അഥർവവിത് സുമന്തുശ്ച ശിഷ്യമധ്യാപയത് സ്വകാം।
സംഹിതാം സോഽപി പഥ്യായ വേദദർശായ ചോക്തവാൻ ॥ **1** ॥ 276

ശൗക്ലായനിർബ്രഹ്മബലിർമോദോഷഃ പിപ്പലായനിഃ।
വേദദർശസ്യ ശിഷ്യാസ്തേ പഥ്യശിഷ്യാനഥോ ശൃണു।
കുമുദഃ ശുനകോ ബ്രഹ്മൻ ജാജലിശ്ചാപ്യഥർവവിത് ॥ **2** ॥ 277

ബഭ്രുഃ ശിഷ്യോഽഥാംഗിരസഃ സൈന്ധവായന ഏവ ച।
അധീയേതാം സംഹിതേ ദ്വേ സാവർണ്യാദ്യാസ്തഥാപരേ ॥ **3** ॥ 278

നക്ഷത്രകൽപഃ ശാന്തിശ്ച കശ്യപാംഗിരസാദയഃ।
ഏതേ ആഥർവണാചാർയാഃ ശൃണു പൗരാണികാൻ മുനേ ॥ **4** ॥ 279

ത്രയ്യാരുണിഃ കശ്യപശ്ച സാവർണിരകൃതവ്രണഃ।
വൈശമ്പായനഹാരീതൗ ഷഡ് വൈ പൗരാണികാ ഇമേ ॥ **5** ॥ 280

അധീയന്ത വ്യാസശിഷ്യാത് സംഹിതാം മത്പിതുർമുഖാത്।
ഏകൈകാമഹമേതേഷാം ശിഷ്യഃ സർവാഃ സമധ്യഗാം ॥ **6** ॥ 281

കശ്യപോഽഹം ച സാവർണീ രാമശിഷ്യോഽകൃതവ്രണഃ।
അധീമഹി വ്യാസശിഷ്യാച്ചതസ്രോ മൂലസംഹിതാഃ ॥ **7** ॥ 282

പുരാണലക്ഷണം ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മർഷിഭിർനിരൂപിതം।
ശൃണുഷ്വ ബുദ്ധിമാശ്രിത്യ വേദശാസ്ത്രാനുസാരതഃ ॥ **8** ॥ 283

സർഗോഽസ്യാഥ വിസർഗശ്ച വൃത്തീ രക്ഷാന്തരാണി ച।
വംശോ വംശാനുചരിതം സംസ്ഥാ ഹേതുരപാശ്രയഃ ॥ **9** ॥ 284

ദശഭിർലക്ഷണൈർയുക്തം പുരാണം തദ്വിദോ വിദുഃ।
കേചിത് പഞ്ചവിധം ബ്രഹ്മൻ മഹദൽപവ്യവസ്ഥയാ ॥ **10** ॥ 285

അവ്യാകൃതഗുണക്ഷോഭാൻമഹതസ്ത്രിവൃതോഽഹമഃ।
ഭൂതമാത്രേന്ദ്രിയാർഥാനാം സംഭവഃ സർഗ ഉച്യതേ ॥ **11** ॥ 286

പുരുഷാനുഗൃഹീതാനാമേതേഷാം വാസനാമയഃ।
വിസർഗോഽയം സമാഹാരോ ബീജാദ് ബീജം ചരാചരം ॥ **12** ॥ 287

വൃത്തിർഭൂതാനി ഭൂതാനാം ചരാണാമചരാണി ച।
കൃതാ സ്വേന നൃണാം തത്ര കാമാച്ചോദനയാപി വാ ॥ **13** ॥ 288

രക്ഷാച്യുതാവതാരേഹാ വിശ്വസ്യാനു യുഗേ യുഗേ।
തിർയങ്മർത്യർഷിദേവേഷു ഹൻയന്തേ യൈസ്ത്രയീദ്വിഷഃ ॥ **14** ॥ 289

മൻവന്തരം മനുർദേവാ മനുപുത്രാഃ സുരേശ്വരഃ।
ഋഷയോംശാവതാരാശ്ച ഹരേഃ ഷഡ്വിധമുച്യതേ ॥ **15** ॥ 290

രാജ്ഞാം ബ്രഹ്മപ്രസൂതാനാം
വംശസ്ത്രൈകാലികോഽൻവയഃ।
വംശാനുചരിതം തേഷാം
വൃത്തം വംശധരാശ്ച യേ ॥ **16** ॥ 291

നൈമിത്തികഃ പ്രാകൃതികോ നിത്യ ആത്യന്തികോ ലയഃ।
സംസ്ഥേതി കവിഭിഃ പ്രോക്തോ ചതുർധാസ്യ സ്വഭാവതഃ ॥ **17** ॥ 292

ഹേതുർജീവോഽസ്യ സർഗാദേരവിദ്യാകർമകാരകഃ।
യം ചാനുശയിനം പ്രാഹുരവ്യാകൃതമുതാപരേ ॥ **18** ॥ 293

വ്യതിരേകാൻവയോ യസ്യ ജാഗ്രത്സ്വപ്നസുഷുപ്തിഷു।
മായാമയേഷു തദ് ബ്രഹ്മ ജീവവൃത്തിഷ്വപാശ്രയഃ ॥ **19** ॥ 294

പദാർഥേഷു യഥാ ദ്രവ്യം സൻമാത്രം രൂപനാമസു।
ബീജാദിപഞ്ചതാന്താസു ഹ്യവസ്ഥാസു യുതായുതം ॥ **20** ॥ 295

വിരമേത യദാ ചിത്തം ഹിത്വാ വൃത്തിത്രയം സ്വയം।
യോഗേന വാ തദാഽഽത്മാനം വേദേഹായാ നിവർതതേ ॥ **21** ॥ 296

ഏവംലക്ഷണലക്ഷ്യാണി പുരാണാനി പുരാവിദഃ।
മുനയോഽഷ്ടാദശ പ്രാഹുഃ ക്ഷുൽലകാനി മഹാന്തി ച ॥ **22** ॥ 297

ബ്രാഹ്മം പാദ്മം വൈഷ്ണവം ച
ശൈവം ലൈംഗം സഗാരുഡം।
നാരദീയം ഭാഗവത -
മാഗ്നേയം സ്കാന്ദസംജ്ഞിതം ॥ **23** ॥ 298

ഭവിഷ്യം ബ്രഹ്മവൈവർതം മാർകണ്ഡേയം സവാമനം।
വാരാഹം മാത്സ്യം കൗർമം ച ബ്രഹ്മാണ്ഡാഖ്യമിതി ത്രിഷട് ॥ **24** ॥ 299

ബ്രഹ്മന്നിദം സമാഖ്യാതം ശാഖാപ്രണയനം മുനേഃ।
ശിഷ്യശിഷ്യപ്രശിഷ്യാണാം ബ്രഹ്മതേജോവിവർധനം ॥ **25** ॥ 300

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ॥

ശൗനക ഉവാച
സൂത ജീവ ചിരം സാധോ വദ നോ വദതാം വര।
തമസ്യപാരേ ഭ്രമതാം നൃണാം ത്വം പാരദർശനഃ ॥ **1** ॥ 301

ആഹുശ്ചിരായുഷമൃഷിം മൃകണ്ഡതനയം ജനാഃ।
യഃ കൽപാന്തേ ഉർവരിതോ യേന ഗ്രസ്തമിദം ജഗത് ॥ **2** ॥ 302

സ വാ അസ്മത്കുലോത്പന്നഃ
കൽപേഽസ്മിൻ ഭാർഗവർഷഭഃ।
നൈവാധുനാപി ഭൂതാനാം
സമ്പ്ലവഃ കോഽപി ജായതേ ॥ **3** ॥ 303

ഏക ഏവാർണവേ ഭ്രാമ്യൻ ദദർശ പുരുഷം കില।
വടപത്രപുടേ തോകം ശയാനം ത്വേകമദ്ഭുതം ॥ **4** ॥ 304

ഏഷ നഃ സംശയോ ഭൂയാൻ സൂത കൗതൂഹലം യതഃ।
തം നശ്ഛിന്ധി മഹായോഗിൻ പുരാണേഷ്വപി സമ്മതഃ ॥ **5** ॥ 305

സൂത ഉവാച
പ്രശ്നസ്ത്വയാ മഹർഷേഽയം കൃതോ ലോകഭ്രമാപഹഃ।
നാരായണകഥാ യത്ര ഗീതാ കലിമലാപഹാ ॥ **6** ॥ 306

പ്രാപ്തദ്വിജാതിസംസ്കാരോ മാർകണ്ഡേയഃ പിതുഃ ക്രമാത് ।
ഛന്ദാംസ്യധീത്യ ധർമേണ തപഃസ്വാധ്യായസംയുതഃ ॥ **7** ॥ 307

ബൃഹദ്വ്രതധരഃ ശാന്തോ ജടിലോ വൽകലാംബരഃ ।
ബിഭ്രത് കമണ്ഡലും ദണ്ഡമുപവീതം സമേഖലം ॥ **8** ॥ 308

കൃഷ്ണാജിനം സാക്ഷസൂത്രം കുശാംശ്ച നിയമർദ്ധയേ ।
അഗ്ന്യർകഗുരുവിപ്രാത്മസ്വർചയൻ സന്ധ്യയോർഹരിം ॥ **9** ॥ 309

സായം പ്രാതഃ സ ഗുരവേ ഭൈക്ഷ്യമാഹൃത്യ വാഗ്യതഃ ।
ബുഭുജേ ഗുർവനുജ്ഞാതഃ സകൃന്നോ ചേദുപോഷിതഃ ॥ **10** ॥ 310

ഏവം തപഃസ്വാധ്യായപരോ വർഷാണാമയുതായുതം ।
ആരാധയൻ ഹൃഷീകേശം ജിഗ്യേ മൃത്യും സുദുർജയം ॥ **11** ॥ 311

ബ്രഹ്മാ ഭൃഗുർഭവോ ദക്ഷോ ബ്രഹ്മപുത്രാശ്ച യേ പരേ ।
നൃദേവപിതൃഭൂതാനി തേനാസന്നതിവിസ്മിതാഃ ॥ **12** ॥ 312

ഇത്ഥം ബൃഹദ്വ്രതധരസ്തപഃസ്വാധ്യായസംയമൈഃ ।
ദധ്യാവധോക്ഷജം യോഗീ ധ്വസ്തക്ലേശാന്തരാത്മനാ ॥ **13** ॥ 313

തസ്യൈവം യുഞ്ജതശ്ചിത്തം മഹായോഗേന യോഗിനഃ ।
വ്യതീയായ മഹാൻ കാലോ മൻവന്തരഷഡാത്മകഃ ॥ **14** ॥ 314

ഏതത് പുരന്ദരോ ജ്ഞാത്വാ സപ്തമേഽസ്മിൻ കിലാന്തരേ ।
തപോവിശങ്കിതോ ബ്രഹ്മന്നാരേഭേ തദ്വിഘാതനം ॥ **15** ॥ 315

ഗന്ധർവാപ്സരസഃ കാമം വസന്തമലയാനിലൗ ।
മുനയേ പ്രേഷയാമാസ രജസ്തോകമദൗ തഥാ ॥ **16** ॥ 316

തേ വൈ തദാശ്രമം ജഗ്മുർഹിമാദ്രേഃ പാർശ്വ ഉത്തരേ ।
പുഷ്പഭദ്രാ നദീ യത്ര ചിത്രാഖ്യാ ച ശിലാ വിഭോ ॥ **17** ॥ 317

തദാശ്രമപദം പുണ്യം പുണ്യദ്രുമലതാഞ്ചിതം।
പുണ്യദ്വിജകുലാകീർണം പുണ്യാമലജലാശയം ॥ **18** ॥ 318

മത്തഭ്രമരസംഗീതം മത്തകോകിലകൂജിതം।
മത്തബർഹിനടാടോപം മത്തദ്വിജകുലാകുലം ॥ **19** ॥ 319

വായുഃ പ്രവിഷ്ട ആദായ ഹിമനിർഝരശീകരാൻ।
സുമനോഭിഃ പരിഷ്വക്തോ ववावുത്തംഭയൻ സ്മരം ॥ **20** ॥ 320

ഉദ്യച്ചന്ദ്രനിശാവക്ത്രഃ പ്രവാലസ്തബകാലിഭിഃ।
ഗോപദ്രുമലതാജാലൈസ്തത്രാസീത് കുസുമാകരഃ ॥ **21** ॥ 321

അൻവീയമാനോ ഗന്ധർവൈർഗീതവാദിത്രയൂഥകൈഃ।
അദൃശ്യതാത്തചാപേഷുഃ സ്വഃസ്ത്രീയൂഥപതിഃ സ്മരഃ ॥ **22** ॥ 322

ഹുത്വാഗ്നിം സമുപാസീനം ദദൃശുഃ ശക്രകിങ്കരാഃ।
മീലിതാക്ഷം ദുരാധർഷം മൂർതിമന്തമിവാനലം ॥ **23** ॥ 323

നനൃതുസ്തസ്യ പുരതഃ സ്ത്രിയോഽഥോ ഗായകാ ജഗുഃ।
മൃദംഗവീണാപണവൈർവാദ്യം ചക്രുർമനോരമം ॥ **24** ॥ 324

സന്ദധ്യേഽസ്ത്രം സ്വധനുഷി കാമഃ പഞ്ചമുഖം തദാ।
മധുർമനോ രജസ്തോക ഇന്ദ്രഭൃത്യാ വ്യകമ്പയൻ ॥ **25** ॥ 325

ക്രീഡന്ത്യാഃ പുഞ്ജികസ്ഥല്യാഃ
കന്ദുകൈഃ സ്തനഗൗരവാത്।
ഭൃശമുദ്വിഗ്നമധ്യായാഃ
കേശവിസ്രംസിതസ്രജഃ ॥ **26** ॥ 326

ഇതസ്തതോ ഭ്രമദ്ദൃഷ്ടേശ്ചലന്ത്യാ അനുകന്ദുകം।
വായുർജഹാര തദ്വാസഃ സൂക്ഷ്മം ത്രുടിതമേഖലം ॥ **27** ॥ 327

വിസസർജ തദാ ബാണം മത്വാ തം സ്വജിതം സ്മരഃ।
സർവം തത്രാഭവൻമോഘമനീശസ്യ യഥോദ്യമഃ ॥ **28** ॥ 328

ത ഇത്ഥമപകുർവന്തോ മുനേസ്തത്തേജസാ മുനേ।
ദഹ്യമാനാ നിവവൃതുഃ പ്രബോധ്യാഹിമിവാർഭകാഃ ॥ **29** ॥ 329

ഇതീന്ദ്രാനുചരൈർബ്രഹ്മൻ ധർഷിതോഽപി മഹാമുനിഃ।
യന്നാഗാദഹമോ ഭാവം ന തച്ചിത്രം മഹത്സു ഹി ॥ **30** ॥ 330

ദൃഷ്ട്വാ നിസ്തേജസം കാമം സഗണം ഭഗവാൻ സ്വരാട്।
ശ്രുത്വാനുഭാവം ബ്രഹ്മർഷേർവിസ്മയം സമഗാത് പരം ॥ **31** ॥ 331

തസ്യൈവം യുഞ്ജതശ്ചിത്തം തപഃസ്വാധ്യായസംയമൈഃ।
അനുഗ്രഹായാവിരാസീന്നരനാരായണോ ഹരിഃ ॥ **32** ॥ 332

തൗ ശുക്ലകൃഷ്ണൗ നവകഞ്ജലോചനൗ
ചതുർഭുജൗ രൗരവവൽകലാംബരൗ।
പവിത്രപാണീ ഉപവീതകം ത്രിവൃത്
കമണ്ഡലും ദണ്ഡമൃജും ച വൈണവം ॥ **33** ॥ 333

പദ്മാക്ഷമാലാമുത ജന്തുമാർജനം
വേദം ച സാക്ഷാത്തപ ഏവ രൂപിണൗ।
തപത്തഡിദ്വർണപിശംഗരോചിഷാ
പ്രാംശൂ ദധാനൗ വിബുധർഷഭാർചിതൗ ॥ **34** ॥ 334

തേ വൈ ഭഗവതോ രൂപേ നരനാരായണാവൃഷീ।
ദൃഷ്ട്വോത്ഥായാദരേണോച്ചൈർനനാമാംഗേന ദണ്ഡവത് ॥ **35** ॥ 335

സ തത്സന്ദർശനാനന്ദനിർവൃതാത്മേന്ദ്രിയാശയഃ।
ഹൃഷ്ടരോമാശ്രുപൂർണാക്ഷോ ന സേഹേ താവുദീക്ഷിതും ॥ **36** ॥ 336

ഉത്ഥായ പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രഹ്വ ഔത്സുക്യാദാശ്ലിഷന്നിവ।
നമോ നമ ഇതീശാനൗ ബഭാഷേ ഗദ്ഗദാക്ഷരഃ ॥ **37** ॥ 337

തയോരാസനമാദായ
പാദയോരവനിജ്യ ച।
അർഹണേനാനുലേപേന
ധൂപമാൽയൈരപൂജയത് ॥ **38** ॥ 338

സുഖമാസനമാസീനൗ പ്രസാദാഭിമുഖൗ മുനീ।
പുനരാനമ്യ പാദാഭ്യാം ഗരിഷ്ഠാവിദമബ്രവീത് ॥ **39** ॥ 339

മാർകണ്ഡേയ ഉവാച
കിം വർണയേ തവ വിഭോ യദുദീരിതോഽസുഃ
സംസ്പന്ദതേ തമനു വാങ്മന ഇന്ദ്രിയാണി।
സ്പന്ദന്തി വൈ തനുഭൃതാമജശർവയോശ്ച
സ്വസ്യാപ്യഥാപി ഭജതാമസി ഭാവബന്ധുഃ ॥ **40** ॥ 340

മൂർതീ ഇമേ ഭഗവതോ ഭഗവംസ്ത്രിലോക്യാഃ
ക്ഷേമായ താപവിരമായ ച മൃത്യുജിത്യൈ।
നാനാ ബിഭർഷ്യവിതുമൻയതനൂർയഥേദം
സൃഷ്ട്വാ പുനർഗ്രസസി സർവമിവോർണനാഭിഃ ॥ **41** ॥ 341

തസ്യാവിതുഃ സ്ഥിരചരേശിതുരംഘ്രിമൂലം
യത്സ്ഥം ന കർമഗുണകാലരുജഃ സ്പൃശന്തി।
യദ് വൈ സ്തുവന്തി നിനമന്തി യജന്ത്യഭീക്ഷ്ണം
ധ്യായന്തി വേദഹൃദയാ മുനയസ്തദാപ്ത്യൈ ॥ **42** ॥ 342

നാൻയം തവാംഘ്ര്യുപനയാദപവർഗമൂർതേഃ
ക്ഷേമം ജനസ്യ പരിതോഭിയ ഈശ വിദ്മഃ।

ബ്രഹ്മാ ബിഭേത്യലമതോ ദ്വിപരാർധധിഷ്ണ്യഃ
കാലസ്യ തേ കിമുത തത്കൃതഭൗതികാനാം ॥ **43** ॥ 343

തദ് വൈ ഭജാമ്യുരുധിയസ്തവ പാദമൂലം
ഹിത്വേദമാത്മച്ഛദി ചാത്മഗുരോഃ പരസ്യ।
ദേഹാദ്യപാർഥമസദന്ത്യമഭിജ്ഞമാത്രം
വിന്ദേത തേ തർഹി സർവമനീഷിതാർഥം ॥ **44** ॥ 344

സത്ത്വം രജസ്തമ ഇതീശ തവാത്മബന്ധോ
മായാമയാഃ സ്ഥിതിലയോദയഹേതവോഽസ്യ।
ലീലാ ധൃതാ യദപി സത്ത്വമയീ പ്രശാന്ത്യൈ
നാൻയേ നൃണാം വ്യസനമോഹഭിയശ്ച യാഭ്യാം ॥ **45** ॥ 345

തസ്മാത്തവേഹ ഭഗവന്നഥ താവകാനാം
ശുക്ലാം തനും സ്വദയിതാം കുശലാ ഭജന്തി।
യത് സാത്വതാഃ പുരുഷരൂപമുശന്തി സത്ത്വം
ലോകോ യതോഽഭയമുതാത്മസുഖം ന ചാൻയത് ॥ **46** ॥ 346

തസ്മൈ നമോ ഭഗവതേ പുരുഷായ ഭൂമ്നേ
വിശ്വായ വിശ്വഗുരവേ പരദേവതായൈ।
നാരായണായ ഋഷയേ ച നരോത്തമായ
ഹംസായ സംയതഗിരേ നിഗമേശ്വരായ ॥ **47** ॥ 347

യം വൈ ന വേദ വിതഥാക്ഷപഥൈർഭ്രമദ്ധീഃ
സന്തം സ്വഖേഷ്വസുഷു ഹൃദ്യപി ദൃക്പഥേഷു।
തൻമായയാഽഽവൃതമതിഃ സ ഉ ഏവ സാക്ഷാ -
ദാദ്യസ്തവാഖിലഗുരോരുപസാദ്യ വേദം ॥ **48** ॥ 348

യദ്ദർശനം നിഗമ ആത്മരഹഃപ്രകാശം
മുഹ്യന്തി യത്ര കവയോഽജപരാ യതന്തഃ।

തം സർവവാദവിഷയപ്രതിരൂപശീലം
വന്ദേ മഹാപുരുഷമാത്മനിഗൂഢബോധം ॥ **49** ॥ 349

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
സംസ്തുതോ ഭഗവാനിത്ഥം മാർകണ്ഡേയേന ധീമതാ ।
നാരായണോ നരസഖഃ പ്രീത ആഹ ഭൃഗൂദ്വഹം ॥ **1** ॥ 350

ശ്രീഭഗവാനുവാച
ഭോ ഭോ ബ്രഹ്മർഷിവർയാസി സിദ്ധ ആത്മസമാധിനാ ।
മയി ഭക്ത്യാനപായിൻയാ തപഃസ്വാധ്യായസംയമൈഃ ॥ **2** ॥ 351

വയം തേ പരിതുഷ്ടാഃ സ്മ ത്വദ്ബൃഹദ്വ്രതചർയയാ ।
വരം പ്രതീച്ഛ ഭദ്രം തേ വരദേശാദഭീപ്സിതം ॥ **3** ॥ 352

ഋഷിരുവാച
ജിതം തേ ദേവദേവേശ പ്രപന്നാർതിഹരാച്യുത ।
വരേണൈതാവതാലം നോ യദ് ഭവാൻ സമദൃശ്യത ॥ **4** ॥ 353

ഗൃഹീത്വാജാദയോ യസ്യ ശ്രീമത്പാദാബ്ജദർശനം ।
മനസാ യോഗപക്വേന സ ഭവാൻ മേഽക്ഷഗോചരഃ ॥ **5** ॥ 354

അഥാപ്യംബുജപത്രാക്ഷ പുൺയശ്ലോകശിഖാമണേ ।
ദ്രക്ഷ്യേ മായാം യയാ ലോകഃ സപാലോ വേദ സദ്ഭിദാം ॥ **6** ॥ 355

സൂത ഉവാച
ഇതീഡിതോഽർചിതഃ കാമമൃഷിണാ ഭഗവാൻ മുനേ।
തഥേതി സ സ്മയൻ പ്രാഗാദ് ബദർയാശ്രമമീശ്വരഃ ॥ **7** ॥ 356

തമേവ ചിന്തയന്നർഥമൃഷിഃ സ്വാശ്രമ ഏവ സഃ।
വസന്നഗ്ന്യർകസോമാംബുഭൂവായുവിയദാത്മസു ॥ **8** ॥ 357

ധ്യായൻ സർവത്ര ച ഹരിം ഭാവദ്രവ്യൈരപൂജയത്।
ക്വചിത് പൂജാം വിസസ്മാര പ്രേമപ്രസരസപ്ലുതഃ ॥ **9** ॥ 358

തസ്യൈകദാ ഭൃഗുശ്രേഷ്ഠ പുഷ്പഭദ്രാതടേ മുനേഃ।
ഉപാസീനസ്യ സന്ധ്യായാം ബ്രഹ്മൻ വായുരഭൂൻമഹാൻ ॥ **10** ॥ 359

തം ചണ്ഡശബ്ദം സമുദീരയന്തം
ബലാഹകാ അൻവഭവൻ കരാലാഃ।
അക്ഷസ്ഥവിഷ്ഠാ മുമുചുസ്തഡിദ്ഭിഃ
സ്വനന്ത ഉച്ചൈരഭിവർഷധാരാഃ ॥ **11** ॥ 360

തതോ വ്യദൃശ്യന്ത ചതുഃസമുദ്രാഃ
സമന്തതഃ ക്ഷ്മാതലമാഗ്രസന്തഃ।
സമീരവേഗോർമിഭിരുഗ്രനക്ര -
മഹാഭയാവർതഗഭീരഘോഷാഃ ॥ **12** ॥ 361

അന്തർബഹിശ്ചാദ്ഭിരതിദ്യുഭിഃ ഖരൈഃ
ശതഹ്രദാഭീരുപതാപിതം ജഗത്।
ചതുർവിധം വീക്ഷ്യ സഹാത്മനാ മുനി -
ർജലാപ്ലുതാം ക്ഷ്മാം വിമനാഃ സമത്രസത് ॥ **13** ॥ 362

തസ്യൈവമുദ്വീക്ഷത ഊർമിഭീഷണഃ
പ്രഭഞ്ജനാഘൂർണിതവാർമഹാർണവഃ।

ആപൂര്യമാണോ വരഷദ്ഭിരംബുഭൈഃ
ക്ഷ്മാമപ്യധാദ് ദ്വീപവർഷാദ്രിഭിഃ സമം ॥ **14** ॥ 363

സക്ഷ്മാന്തരിക്ഷം സദിവം സഭാഗണം
ത്രൈലോക്യമാസീത് സഹ ദിഗ്ഭിരാപ്ലുതം ।
സ ഏക ഏവോർവരിതോ മഹാമുനി -
ർബഭ്രാമ വിക്ഷിപ്യ ജടാ ജഡാന്ധവത് ॥ **15** ॥ 364

ക്ഷുത്തൃദ്പരീതോ മകരൈസ്തിമിംഗിലൈ -
രുപദ്രുതോ വീചിനഭസ്വതാ ഹതഃ ।
തമസ്യപാരേ പതിതോ ഭ്രമൻ ദിശോ
ന വേദ ഖം ഗാം ച പരിശ്രമേഷിതഃ ॥ **16** ॥ 365

ക്വചിദ് ഗതോ മഹാവർതേ തരലൈസ്താഡിതഃ ക്വചിത് ।
യാദോഭിർഭക്ഷ്യതേ ക്വാപി സ്വയമൻയോൻയഘാതിഭിഃ ॥ **17** ॥ 366

ക്വചിച്ഛോകം ക്വചിൻമോഹം ക്വചിദ് ദുഃഖം സുഖം ഭയം ।
ക്വചിൻമൃത്യുമവാപ്നോതി വ്യാധ്യാദിഭിരുതാർദിതഃ ॥ **18** ॥ 367

അയുതായുതവർഷാണാം സഹസ്രാണി ശതാനി ച ।
വ്യതീയുർഭ്രമതസ്തസ്മിൻ വിഷ്ണുമായാവൃതാത്മനഃ ॥ **19** ॥ 368

സ കദാചിദ് ഭ്രമംസ്തസ്മിൻ പൃഥിവ്യാഃ ककുദി ദ്വിജഃ ।
ൻയഗ്രോധപോതം ദദൃശേ ഫലപല്ലവശോഭിതം ॥ **20** ॥ 369

പ്രാഗുത്തരസ്യാം ശാഖായാം തസ്യാപി ദദൃശേ ശിശും ।
ശയാനം പർണപുടകേ ഗ്രസന്തം പ്രഭയാ തമഃ ॥ **21** ॥ 370

മഹാമരകതശ്യാമം ശ്രീമദ്വദനപങ്കജം ।
കംബുഗ്രീവം മഹോരസ്കം സുനാസം സുന്ദരഭ്രുവം ॥ **22** ॥ 371

ശ്വാസൈജദലകാഭാതം കംബുശ്രീകർണദാഡിമം।
വിദ്രുമാധരഭാസേഷച്ഛോണായിതസുധാസ്മിതം ॥ **23** ॥ 372

പദ്മഗർഭാരുണാപാംഗം ഹൃദ്യഹാസാവലോകനം।
ശ്വാസൈജദ്വലിസംവിഗ്നനിമ്നനാഭിദലോദരം ॥ **24** ॥ 373

ചാർവംഗുലിഭ്യാം പാണിഭ്യാമുന്നീയ ചരണാംബുജം।
മുഖേ നിധായ വിപ്രേന്ദ്രോ ധയന്തം വീക്ഷ്യ വിസ്മിതഃ ॥ **25** ॥ 374

തദ്ദർശനാദ് വീതപരിശ്രമോ മുദാ
പ്രോത്ഫുൽലഹൃത്പദ്മവിലോചനാംബുജഃ।
പ്രഹൃഷ്ടരോമാദ്ഭുതഭാവശങ്കിതഃ
പ്രഷ്ടും പുരസ്തം പ്രസസാര ബാലകം ॥ **26** ॥ 375

താവച്ഛിശോർവൈ ശ്വസിതേന ഭാർഗവഃ
സോഽന്തഃശരീരം മശകോ യഥാവിശത്।
തത്രാപ്യദോ ൻയസ്തമചഷ്ട കൃത്സ്നശോ
യഥാ പുരാമുഹ്യദതീവ വിസ്മിതഃ ॥ **27** ॥ 376

ഖം രോദസീ ഭഗണാനദ്രിസാഗരാൻ
ദ്വീപാൻ സവർഷാൻ ककുഭഃ സുരാസുരാൻ।
വനാനി ദേശാൻ സരിതഃ പുരാകരാൻ
ഖേടാൻ വ്രജാനാശ്രമവർണവൃത്തയഃ ॥ **28** ॥ 377

മഹാന്തി ഭൂതാൻയഥ ഭൗതികാൻയസൗ
കാലം ച നാനായുഗകൽപകൽപനം।
യത് കിഞ്ചിദൻയദ് വ്യവഹാരകാരണം
ദദർശ വിശ്വം സദിവാവഭാസിതം ॥ **29** ॥ 378

ഹിമാലയം പുഷ്പവഹാം ച താം നദീം
നിജാശ്രമം തത്ര ഋഷീനപശ്യത് ।
വിശ്വം വിപശ്യംശ്ച്വസിതാച്ഛിശോർവൈ
ബഹിർനിരസ്തോ ൻയപതൽലയാബ്ധൗ ॥ **30** ॥ 379

തസ്മിൻ പൃഥിവ്യാഃ കകുദി പ്രരൂഢം
വടം ച തത്പർണപുടേ ശയാനം ।
തോകം ച തത്പ്രേമസുധാസ്മിതേന
നിരീക്ഷിതോഽപാംഗനിരീക്ഷണേന ॥ **31** ॥ 380

അഥ തം ബാലകം വീക്ഷ്യ നേത്രാഭ്യാം ധിഷ്ഠിതം ഹൃദി ।
അഭ്യയാദതിസങ്ക്ലിഷ്ടഃ പരിഷ്വക്തുമധോക്ഷജം ॥ **32** ॥ 381

താവത് സ ഭഗവാൻ സാക്ഷാദ് യോഗാധീശോ ഗുഹാശയഃ ।
അന്തർദധേ ഋഷേഃ സദ്യോ യഥേഹാനീശനിർമിതാ ॥ **33** ॥ 382

തമൻവഥ വടോ ബ്രഹ്മൻ സലിലം ലോകസന്ലവഃ ।
തിരോധായി ക്ഷണാദസ്യ സ്വാശ്രമേ പൂർവവത് സ്ഥിതഃ ॥ **34** ॥ 383

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ മായാദർശനം നാമ നവമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
സ ഏവമനുഭൂയേദം നാരായണവിനിർമിതം।
വൈഭവം യോഗമായായാസ്തമേവ ശരണം യയൗ ॥ **1** ॥ 384

മാർകണ്ഡേയ ഉവാച
പ്രപന്നോഽസ്മ്യംഘ്രിമൂലം തേ പ്രപന്നാഭയദം ഹരേ।
യൻമായയാപി വിബുധാ മുഹ്യന്തി ജ്ഞാനകാശയാ ॥ **2** ॥ 385

സൂത ഉവാച
തമേവം നിഭൃതാത്മാനം വൃഷേണ ദിവി പർയടൻ।
രുദ്രാൺയാ ഭഗവാൻ രുദ്രോ ദദർശ സ്വഗണൈർവൃതഃ ॥ **3** ॥ 386

അഥോമാ തമൃഷിം വീക്ഷ്യ ഗിരിശം സമഭാഷത।
പശ്യേമം ഭഗവൻ വിപ്രം നിഭൃതാത്മേന്ദ്രിയാശയം ॥ **4** ॥ 387

നിഭൃതോദഝഷവ്രാതം വാതാപായേ യഥാർണവം।
കുർവസ്യ തപസഃ സാക്ഷാത് സംസിദ്ധിം സിദ്ധിദോ ഭവാൻ ॥ **5** ॥ 388

ശ്രീഭഗവാനുവാച
നൈവേച്ഛത്യാശിഷഃ ക്വാപി ബ്രഹ്മർഷിർമോക്ഷമപ്യുത।
ഭക്തിം പരാം ഭഗവതി ലബ്ധവാൻ പുരുഷേഽവ്യയേ ॥ **6** ॥ 389

അഥാപി സംവദിഷ്യാമോ ഭവാൻയേതേന സാധുനാ ।
അയം ഹി പരമോ ലാഭോ നൃണാം സാധുസമാഗമഃ ॥ **7** ॥ 390

സൂത ഉവാച
ഇത്യുക്ത്വാ തമുപേയായ ഭഗവാൻ സ സതാം ഗതിഃ ।
ഈശാനഃ സർവവിദ്യാനാമീശ്വരഃ സർവദേഹിനാം ॥ **8** ॥ 391

തയോരാഗമനം സാക്ഷാദീശയോർജഗദാത്മനോഃ ।
ന വേദ രുദ്ധധീവൃത്തിരാത്മാനം വിശ്വമേവ ച ॥ **9** ॥ 392

ഭഗവാംസ്തദഭിജ്ഞായ ഗിരീശോ യോഗമായയാ ।
ആവിശത്തദ്ഗുഹാകാശം വായുശ്ഛിദ്രമിവേശ്വരഃ ॥ **10** ॥ 393

ആത്മന്യപി ശിവം പ്രാപ്തം തഡിത്പിംഗജടാധരം ।
ത്ര്യക്ഷം ദശഭുജം പ്രാംശുമുദ്യന്തമിവ ഭാസ്കരം ॥ **11** ॥ 394

വ്യാഘ്രചർമാംബരധരം ശൂലഖട്വാംഗചർമഭിഃ ।
അക്ഷമാലാഡമരുകകപാലാസിധനുഃ സഹ ॥ **12** ॥ 395

ബിഭ്രാണം സഹസാ ഭാതം വിചക്ഷ്യ ഹൃദി വിസ്മിതഃ ।
കിമിദം കുത ഏവേതി സമാധേർവിരതോ മുനിഃ ॥ **13** ॥ 396

നേത്രേ ഉൻമീൽയ ദദൃശേ സഗണം സോമയാഽഽഗതം ।
രുദ്രം ത്രിലോകൈകഗുരും നനാമ ശിരസാ മുനിഃ ॥ **14** ॥ 397

തസ്മൈ സപർയാം വ്യദധാത് സഗണായ സഹോമയാ ।
സ്വാഗതാസനപാദ്യാർഘ്യഗന്ധസ്രഗ്ധൂപദീപകൈഃ ॥ **15** ॥ 398

ആഹ ചാത്മാനുഭാവേന പൂർണകാമസ്യ തേ വിഭോ ।
കരവാമ കിമീശാന യേനേദം നിർവൃതം ജഗത് ॥ **16** ॥ 399

നമഃ ശിവായ ശാന്തായ സത്ത്വായ പ്രമൃഡായ ച ।
രജോജുഷേഽപ്യഘോരായ നമസ്തുഭ്യം തമോജുഷേ ॥ **17** ॥ 400

സൂത ഉവാച
ഏവം സ്തുതഃ സ ഭഗവാനാദിദേവഃ സതാം ഗതിഃ ।
പരിതുഷ്ടഃ പ്രസന്നാത്മാ പ്രഹസംസ്തമഭാഷത ॥ **18** ॥ 401

ശ്രീഭഗവാനുവാച
വരം വൃണീഷ്വ നഃ കാമം വരദേശാ വയം ത്രയഃ ।
അമോഘം ദർശനം യേഷാം മർത്യോ യദ് വിന്ദതേഽമൃതം ॥ **19** ॥ 402

ബ്രാഹ്മണാഃ സാധവഃ ശാന്താ നിഃസംഗാ ഭൂതവത്സലാഃ ।
ഏകാന്തഭക്താ അസ്മാസു നിർവൈരാഃ സമദർശിനഃ ॥ **20** ॥ 403

സലോകാ ലോകപാലാസ്താൻ വന്ദന്ത്യർചന്ത്യുപാസതേ ।
അഹം ച ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മാ സ്വയം ച ഹരിരീശ്വരഃ ॥ **21** ॥ 404

ന തേ മയ്യച്യുതേഽജേ ച ഭിദാമൺവപി ചക്ഷതേ ।
നാത്മനശ്ച ജനസ്യാപി തദ് യുഷ്മാൻ വയമീമഹി ॥ **22** ॥ 405

ന ഹ്യമ്മയാനി തീർഥാനി ന ദേവാശ്ചേതനോജ്ഝിതാഃ ।
തേ പുനന്ത്യുരുകാലേന യൂയം ദർശനമാത്രതഃ ॥ **23** ॥ 406

ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ നമസ്യാമോ യേഽസ്മദ്രൂപം ത്രയീമയം ।
ബിഭ്രത്യാത്മസമാധാനതപഃസ്വാധ്യായസംയമൈഃ ॥ **24** ॥ 407

ശ്രവണാദ് ദർശനാദ് വാപി മഹാപാതകിനോഽപി വഃ ।
ശുധ്യേരന്നന്ത്യജാശ്ചാപി കിമു സംഭാഷണാദിഭിഃ ॥ **25** ॥ 408

സൂത ഉവാച
ഇതി ചന്ദ്രലലാമസ്യ ധർമഗുഹ്യോപബൃംഹിതം।
വചോഽമൃതായനമൃഷിർനാതൃപ്യത് കർണയോഃ പിബൻ ॥ **26** ॥ 409

സ ചിരം മായയാ വിഷ്ണോർഭ്രാമിതഃ കർശിതോ ഭൃശം।
ശിവവാഗമൃതധ്വസ്തക്ലേശപുഞ്ജസ്തമബ്രവീത് ॥ **27** ॥ 410

ഋഷിരുവാച
അഹോ ഈശ്വരലീലേയം ദുർവിഭാവ്യാ ശരീരിണാം।
യന്നമന്തീശിതവ്യാനി സ്തുവന്തി ജഗദീശ്വരാഃ ॥ **28** ॥ 411

ധർമം ഗ്രാഹയിതും പ്രായഃ പ്രവക്തൃതാരശ്ച ദേഹിനാം।
ആചരന്ത്യനുമോദന്തേ ക്രിയമാണം സ്തുവന്തി ച ॥ **29** ॥ 412

നൈതാവതാ ഭഗവതഃ സ്വമായാമയവൃത്തിഭിഃ।
ന ദുഷ്യേതാനുഭാവസ്തൈർമായിനഃ കുഹകം യഥാ ॥ **30** ॥ 413

സൃഷ്ട്വേദം മനസാ വിശ്വമാത്മനാനുപ്രവിശ്യ യഃ।
ഗുണൈഃ കുർവദ്ഭിരാഭാതി കർതേവ സ്വപ്നദൃഗ് യഥാ ॥ **31** ॥ 414

തസ്മൈ നമോ ഭഗവതേ ത്രിഗുണായ ഗുണാത്മനേ।
കേവലായാദ്വിതീയായ ഗുരവേ ബ്രഹ്മമൂർതയേ ॥ **32** ॥ 415

കം വൃണേ നു പരം ഭൂമൻ വരം ത്വദ് വരദർശനാത്।
യദ്ദർശനാത് പൂർണകാമഃ സത്യകാമഃ പുമാൻ ഭവേത് ॥ **33** ॥ 416

വരമേകം വൃണേഽഥാപി പൂർണാത് കാമാഭിവർഷണാത്।
ഭഗവത്യച്യുതാം ഭക്തിം തത്പരേഷു തഥാ ത്വയി ॥ **34** ॥ 417

സൂത ഉവാച
ഇത്യർചിതോഽഭിഷ്ടുതശ്ച മുനിനാ സൂക്തയാ ഗിരാ।
തമാഹ ഭഗവാംഛർവഃ ശർവയാ ചാഭിനന്ദിതഃ ॥ **35** ॥ 418

കാമോ മഹർഷേ സർവോഽയം ഭക്തിമാംസ്ത്വമധോക്ഷജേ।
ആകൽപാന്താദ് യശഃ പുണ്യമജരാമരതാ തഥാ ॥ **36** ॥ 419

ജ്ഞാനം ത്രൈകാലികം ബ്രഹ്മൻ
വിജ്ഞാനം ച വിരക്തിമത്।
ബ്രഹ്മവർചസ്വിനോ ഭൂയാത്
പുരാണാചാര്യതാസ്തു തേ ॥ **37** ॥ 420

സൂത ഉവാച
ഏവം വരാൻ സ മുനയേ ദത്ത്വാഗാത്തർയക്ഷ ഈശ്വരഃ।
ദേവ്യൈ തത്കർമ കഥയന്നനുഭൂതം പുരാമുനാ ॥ **38** ॥ 421

സോഽപ്യവാപ്തമഹായോഗമഹിമാ ഭാർഗവോത്തമഃ।
വിചരത്യധുനാപ്യദ്ധാ ഹരാവേകാന്തതാം ഗതഃ ॥ **39** ॥ 422

അനുവർണിതമേതത്തേ മാർകണ്ഡേയസ്യ ധീമതഃ।
അനുഭൂതം ഭഗവതോ മായാവൈഭവമദ്ഭുതം ॥ **40** ॥ 423

ഏതത് കേചിദവിദ്വാംസോ മായാസംസൃതിമാത്മനഃ।
അനാദ്യാവർതിതം നൃണാം കാദാചിത്കം പ്രചക്ഷതേ ॥ **41** ॥ 424

യ ഏവമേതദ് ഭൃഗുവര്യ വർണിതം
രഥാംഗപാണേരനുഭാവഭാവിതം।
സംശ്രാവയേത് സംശൃണുയാദു താവുഭൗ
തയോർന കർമാശയസംസൃതിർഭവേത് ॥ **42** ॥ 425

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ഏകാദശോഽധ്യായഃ ॥

ശൗനക ഉവാച

അഥേമമർഥം പൃച്ഛാമോ ഭവന്തം ബഹുവിത്തമം।
സമസ്തതന്ത്രരാദ്ധാന്തേ ഭവാൻ ഭാഗവതതത്ത്വവിത് ॥ **1** ॥ 426

താന്ത്രികാഃ പരിചർയായാം കേവലസ്യ ശ്രിയഃ പതേഃ।
അംഗോപാംഗായുധാകൽപം കൽപയന്തി യഥാ ച യൈഃ ॥ **2** ॥ 427

തന്നോ വർണയ ഭദ്രം തേ ക്രിയായോഗം ബുഭുത്സതാം।
യേന ക്രിയാനൈപുണേന മർത്യോ യായാദമർത്യതാം ॥ **3** ॥ 428

സൂത ഉവാച

നമസ്കൃത്യ ഗുരൂൻ വക്ഷ്യേ വിഭൂതീർവൈഷ്ണവീരപി।
യാഃ പ്രോക്താ വേദതന്ത്രാഭ്യാമാചാർയൈഃ പദ്മജാദിഭിഃ ॥ **4** ॥ 429

മായാദ്യൈർനവഭിസ്തത്ത്വൈഃ സ വികാരമയോ വിരാട്।
നിർമിതോ ദൃശ്യതേ യത്ര സചിത്കേ ഭുവനത്രയം ॥ **5** ॥ 430

ഏതദ് വൈ പൗരുഷം രൂപം
ഭൂഃ പാദൗ ദ്യൗഃ ശിരോ നഭഃ।
നാഭിഃ സൂർയോഽക്ഷിണീ നാസേ
വായുഃ കർണൗ ദിശഃ പ്രഭോ ॥ **6** ॥ 431

പ്രജാപതിഃ പ്രജനനമപാനോ മൃത്യുരീശിതുഃ।
തദ്ബാഹവോ ലോകപാലാ മനശ്ചന്ദ്രോ ഭ്രുവൗ യമഃ ॥ **7** ॥ 432

ലജ്ജോത്തരോഽധരോ ലോഭോ
ദന്താ ജ്യോത്സ്നാ സ്മയോ ഭ്രമഃ।
രോമാണി ഭൂരുഹാ ഭൂമ്നോ
മേഘാഃ പുരുഷമൂർധജാഃ ॥ **8** ॥ 433

യാവാനയം വൈ പുരുഷോ യാവത്യാ സംസ്ഥയാ മിതഃ।
താവാനസാവപി മഹാപുരുഷോ ലോകസംസ്ഥയാ ॥ **9** ॥ 434

കൗസ്തുഭവ്യപദേശേന സ്വാത്മജ്യോതിർബിഭർത്യജഃ।
തത്പ്രഭാ വ്യാപിനീ സാക്ഷാത് ശ്രീവത്സമുരസാ വിഭുഃ ॥ **10** ॥ 435

സ്വമായാം വനമാലാഖ്യാം നാനാഗുണമയീം ദധത്।
വാസശ്ഛന്ദോമയം പീതം ബ്രഹ്മസൂത്രം ത്രിവൃത് സ്വരം ॥ **11** ॥ 436

ബിഭർതി സാംഖ്യം യോഗം ച ദേവോ മകരകുണ്ഡലേ।
മൗലിം പദം പാരമേഷ്ഠ്യം സർവലോകാഭയങ്കരം ॥ **12** ॥ 437

അവ്യാകൃതമനന്താഖ്യമാസനം യദധിഷ്ഠിതഃ।
ധർമജ്ഞാനാദിഭിർയുക്തം സത്ത്വം പദ്മമിഹോച്യതേ ॥ **13** ॥ 438

ഓജഃസഹോബലയുതം മുഖ്യതത്ത്വം ഗദാം ദധത്।
അപാം തത്ത്വം ദരവരം തേജസ്തത്ത്വം സുദർശനം ॥ **14** ॥ 439

നഭോനിഭം നഭസ്തത്ത്വമസിം ചർമ തമോമയം।
കാലരൂപം ധനുഃ ശാർംഗം തഥാ കർമമയേഷുധിം ॥ **15** ॥ 440

ഇന്ദ്രിയാണി ശരാനാഹുരാകൂതീരസ്യ സ്യന്ദനം।
തൻമാത്രാൺയസ്യാഭിവ്യക്തിം മുദ്രയാർഥക്രിയാത്മതാം ॥ **16** ॥ 441

മണ്ഡലം ദേവയജനം ദീക്ഷാ സംസ്കാര ആത്മനഃ।
പരിചർയാ ഭഗവത ആത്മനോ ദുരിതക്ഷയഃ ॥ **17** ॥ 442

ഭഗവാൻ ഭഗശബ്ദാർഥം ലീലാകമലമുദ്വഹൻ।
ധർമം യശശ്ച ഭഗവാംശ്ചാമരവ്യജനേഽഭജത് ॥ **18** ॥ 443

ആതപത്രം തു വൈകുംഠം ദ്വിജാ ധാമാകുതോഭയം।
ത്രിവൃദ്വേദഃ സുപർണാഖ്യോ യജ്ഞം വഹതി പൂരുഷം ॥ **19** ॥ 444

അനപായിനീ ഭഗവതീ ശ്രീഃ സാക്ഷാദാത്മനോ ഹരേഃ।
വിഷ്വക്സേനസ്തന്ത്രമൂർതിർവിദിതഃ പാർഷദാധിപഃ।
നന്ദാദയോഽഷ്ടൗ ദ്വാഃസ്ഥാശ്ച തേഽണിമാദ്യാ ഹരേർഗുണാഃ ॥ **20** ॥ 445

വാസുദേവഃ സങ്കർഷണഃ പ്രദ്യുമ്നഃ പുരുഷഃ സ്വയം।
അനിരുദ്ധ ഇതി ബ്രഹ്മൻ മൂർതിവ്യൂഹോഽഭിധീയതേ ॥ **21** ॥ 446

സ വിശ്വസ്തൈജസഃ പ്രാജ്ഞസ്തുരീയ ഇതി വൃത്തിഭിഃ।
അർഥേന്ദ്രിയാശയജ്ഞാനൈർഭഗവാൻ പരിഭാവ്യതേ ॥ **22** ॥ 447

അംഗോപാംഗായുധാകൽപൈർഭഗവാംസ്തച്ചതുഷ്ടയം।
ബിഭർതി സ്മ ചതുർമൂർതിർഭഗവാൻ ഹരിരീശ്വരഃ ॥ **23** ॥ 448

ദ്വിജഋഷഭ സ ഏഷ ബ്രഹ്മയോനിഃ സ്വയന്ദൃക്
സ്വമഹിമപരിപൂർണോ മായയാ ച സ്വയൈതത്।
സൃജതി ഹരതി പാതീത്യാഖ്യയാനാവൃതാക്ഷോ
വിവൃത ഇവ നിരുക്തസ്തത്പരൈരാത്മലഭ്യഃ ॥ **24** ॥ 449

ശ്രീകൃഷ്ണ കൃഷ്ണസഖ വൃഷ്ണ്യൃഷഭാവനിധ്രു -
ഗ്രാജൻയവംശദഹനാനപവർഗവീർയ।
ഗോവിന്ദ ഗോപവനിതാവ്രജഭൃത്യഗീത -
തീർഥശ്രവഃ ശ്രവണമംഗല പാഹി ഭൃത്യാൻ ॥ **25** ॥ 450

യ ഇദം കൽയ ഉത്ഥായ മഹാപുരുഷലക്ഷണം।
തച്ചിത്തഃ പ്രയതോ ജപ്ത്വാ ബ്രഹ്മ വേദ ഗുഹാശയം ॥ **26** ॥ 451

ശൗനക ഉവാച
ശുകോ യദാഹ ഭഗവാൻ വിഷ്ണുരാതായ ശൃണ്വതേ।
സൗരോ ഗണോ മാസി മാസി നാനാ വസതി സപ്തകഃ ॥ **27** ॥ 452

തേഷാം നാമാനി കർമാണി സംയുക്തനാമധീശ്വരൈഃ।
ബ്രൂഹി നഃ ശ്രദ്ദധാനാനാം വ്യൂഹം സൂർയാത്മനോ ഹരേഃ ॥ **28** ॥ 453

സൂത ഉവാച
അനാദ്യവിദ്യയാ വിഷ്ണോരാത്മനഃ സർവദേഹിനാം।
നിർമിതോ ലോകതന്ത്രോഽയം ലോകേഷു പരിവർതതേ ॥ **29** ॥ 454

ഏക ഏവ ഹി ലോകാനാം സൂർയ ആത്മാഽഽദികൃദ്ധരിഃ।
സർവവേദക്രിയാമൂലമൃഷിഭിർബഹുധോദിതഃ ॥ **30** ॥ 455

കാലോ ദേശഃ ക്രിയാ കർതാ കരണം കാർയമാഗമഃ।
ദ്രവ്യം ഫലമിതി ബ്രഹ്മൻ നവധോക്തോഽജയാ ഹരിഃ ॥ **31** ॥ 456

മധ്വാദിഷു ദ്വാദശസു ഭഗവാൻ കാലരൂപധൃക്।
ലോകതന്ത്രായ ചരതി പൃഥഗ്ദ്വാദശഭിർഗണൈഃ ॥ **32** ॥ 457

ധാതാ കൃതസ്ഥലീ ഹേതിർവാസുകീ രഥകൃൻമുനേ।
പുലസ്ത്യസ്തുംബുരുരിതി മധുമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **33** ॥ 458

അർയമാ പുലഹോഽഥൗജാഃ പ്രഹേതിഃ പുഞ്ജികസ്ഥലീ।
നാരദഃ കച്ഛനീരശ്ച നയന്ത്യേതേ സ്മ മാധവം ॥ **34** ॥ 459

മിത്രോഽത്രിഃ പൗരുഷേയോഽഥ തക്ഷകോ മേനകാ ഹഹാഃ।
രഥസ്വന ഇതി ഹ്യേതേ ശുക്രമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **35** ॥ 460

വസിഷ്ഠോ വരുണോ രംഭാ സഹജന്യസ്തഥാ ഹുഹൂഃ।
ശുക്രശ്ചിത്രസ്വനശ്ചൈവ ശുചിമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **36** ॥ 461

ഇന്ദ്രോ വിശ്വാവസുഃ ശ്രോതാ ഏലാപത്രസ്തഥാംഗിരാഃ।
പ്രമ്ലോചാ രാക്ഷസോ വർയോ നഭോമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **37** ॥ 462

വിവസ്വാനുഗ്രസേനശ്ച വ്യാഘ്ര ആസാരണോ ഭൃഗുഃ।
അനുമ്ലോചാ ശംഖപാലോ നഭസ്യാഖ്യം നയന്ത്യമീ ॥ **38** ॥ 463

പൂഷാ ധനഞ്ജയോ വാതഃ സുഷേണഃ സുരുചിസ്തഥാ।
ഘൃതാചീ ഗൗതമശ്ചേതി തപോമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **39** ॥ 464

ക്രതുർവർചാ ഭരദ്വാജഃ പർജന്യഃ സേനജിത്തഥാ।
വിശ്വ ഐരാവതശ്ചൈവ തപസ്യാഖ്യം നയന്ത്യമീ ॥ **40** ॥ 465

അഥാംശുഃ കശ്യപസ്താർക്ഷ്യ ഋതസേനസ്തഥോർവശീ।
വിദ്യുച്ഛത്രുർമഹാശംഖഃ സഹോമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **41** ॥ 466

ഭഗഃ സ്ഫൂർജോഽരിഷ്ടനേമിരൂർണ ആയുശ്ച പഞ്ചമഃ।
കർകോടകഃ പൂർവചിത്തിഃ പുഷ്യമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **42** ॥ 467

ത്വഷ്ടാ ഋചീകതനയഃ കംബലശ്ച തിലോത്തമാ।
ബ്രഹ്മാപേതോഽഥ ശതജിദ് ധൃതരാഷ്ട്ര ഇഷംഭരാഃ ॥ **43** ॥ 468

വിഷ്ണുരശ്വതരോ രംഭാ സൂർയവർചാശ്ച സത്യജിത്।
വിശ്വാമിത്രോ മഖാപേത ഊർജമാസം നയന്ത്യമീ ॥ **44** ॥ 469

ഏതാ ഭഗവതോ വിഷ്ണോരാദിത്യസ്യ വിഭൂതയഃ।
സ്മരതാം സന്ധ്യയോർന്നൃണാം ഹരന്ത്യംഹോ ദിനേ ദിനേ ॥ **45** ॥ 470

ദ്വാദശസ്വപി മാസേഷു ദേവോഽസൗ ഷഡ്ഭിരസ്യ വൈ।
ചരൻ സമന്താത്തനുതേ പരത്രേഹ ച സൻമതിം ॥ **46** ॥ 471

സാമർഗ്യജുർഭിസ്തൽലിംഗൈരൃഷയഃ സംസ്തുവന്ത്യമും ।
ഗന്ധർവാസ്തം പ്രഗായന്തി നൃത്യന്ത്യപ്സരസോഽഗ്രതഃ ॥ **47** ॥ 472

ഉന്നഹ്യന്തി രഥം നാഗാ ഗ്രാമണ്യോ രഥയോജകാഃ ।
ചോദയന്തി രഥം പൃഷ്ഠേ നൈരൃതാ ബലശാലിനഃ ॥ **48** ॥ 473

വാലഖില്യാഃ സഹസ്രാണി ഷഷ്ടിർബ്രഹ്മർഷയോഽമലാഃ ।
പുരതോഽഭിമുഖം യാന്തി സ്തുവന്തി സ്തുതിഭിർവിഭും ॥ **49** ॥ 474

ഏവം ഹ്യനാദിനിധനോ ഭഗവാൻ ഹരിരീശ്വരഃ ।
കൽപേ കൽപേ സ്വമാത്മാനം വ്യൂഹ്യ ലോകാനവത്യജഃ ॥ **50** ॥ 475

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ആദിത്യവ്യൂഹവിവരണം നാമ ഏകാദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
നമോ ധർമായ മഹതേ നമഃ കൃഷ്ണായ വേധസേ।
ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ നമസ്കൃത്യ ധർമാൻ വക്ഷ്യേ സനാതനാൻ ॥ **1** ॥ 476

ഏതദ് വഃ കഥിതം വിപ്രാ വിഷ്ണോശ്ചരിതമദ്ഭുതം।
ഭവദ്ഭിർയദഹം പൃഷ്ടോ നരാണാം പുരുഷോചിതം ॥ **2** ॥ 477

അത്ര സങ്കീർതിതഃ സാക്ഷാത് സർവപാപഹരോ ഹരിഃ।
നാരായണോ ഹൃഷീകേശോ ഭഗവാൻ സാത്വതാം പതിഃ ॥ **3** ॥ 478

അത്ര ബ്രഹ്മ പരം ഗുഹ്യം ജഗതഃ പ്രഭവാപ്യയം।
ജ്ഞാനം ച തദുപാഖ്യാനം പ്രോക്തം വിജ്ഞാനസംയുതം ॥ **4** ॥ 479

ഭക്തിയോഗഃ സമാഖ്യാതോ വൈരാഗ്യം ച തദാശ്രയം।
പാരീക്ഷിതമുപാഖ്യാനം നാരദാഖ്യാനമേവ ച ॥ **5** ॥ 480

പ്രായോപവേശോ രാജർഷേർവിപ്രശാപാത് പരീക്ഷിതഃ।
ശുകസ്യ ബ്രഹ്മർഷഭസ്യ സംവാദശ്ച പരീക്ഷിതഃ ॥ **6** ॥ 481

യോഗധാരണയോത്ക്രാന്തിഃ സംവാദോ നാരദാജയോഃ।
അവതാരാനുഗീതം ച സർഗഃ പ്രാധാനികോഽഗ്രതഃ ॥ **7** ॥ 482

വിദുരോദ്ധവസംവാദഃ ക്ഷത്തൃമൈത്രേയയോസ്തതഃ।
പുരാണസംഹിതാപ്രശ്നോ മഹാപുരുഷസംസ്ഥിതിഃ ॥ **8** ॥ 483

തതഃ പ്രാകൃതികഃ സർഗഃ സപ്ത വൈകൃതികാശ്ച യേ।
തതോ ബ്രഹ്മാണ്ഡസംഭൂതിർവൈരാജഃ പുരുഷോ യതഃ ॥ **9** ॥ 484

കാലസ്യ സ്ഥൂലസൂക്ഷ്മസ്യ ഗതിഃ പദ്മസമുദ്ഭവഃ।
ഭുവ ഉദ്ധരണേഽംഭോധേർഹിരൺയാക്ഷവധോ യഥാ ॥ **10** ॥ 485

ഊർധ്വതിർയഗവാക്സർഗോ രുദ്രസർഗസ്തഥൈവ ച।
അർധനാരീനരസ്യാഥ യതഃ സ്വായംഭുവോ മനുഃ ॥ **11** ॥ 486

ശതരൂപാ ച യാ സ്ത്രീണാമാദ്യാ പ്രകൃതിരുത്തമാ।
സന്താനോ ധർമപത്നീനാം കർദമസ്യ പ്രജാപതേഃ ॥ **12** ॥ 487

അവതാരോ ഭഗവതഃ കപിലസ്യ മഹാത്മനഃ।
ദേവഹൂത്യാശ്ച സംവാദഃ കപിലേന ച ധീമതാ ॥ **13** ॥ 488

നവബ്രഹ്മസമുത്പത്തിർദക്ഷയജ്ഞവിനാശനം।
ധ്രുവസ്യ ചരിതം പശ്ചാത്പൃഥോഃ പ്രാചീനബർഹിഷഃ ॥ **14** ॥ 489

നാരദസ്യ ച സംവാദസ്തതഃ പ്രൈയവ്രതം ദ്വിജാഃ।
നാഭേസ്തതോഽനു ചരിതമൃഷഭസ്യ ഭരതസ്യ ച ॥ **15** ॥ 490

ദ്വീപവർഷസമുദ്രാണാം ഗിരിനദ്യുപവർണനം।
ജ്യോതിശ്ചക്രസ്യ സംസ്ഥാനം പാതാലനരകസ്ഥിതിഃ ॥ **16** ॥ 491

ദക്ഷജൻമ പ്രചേതോഭ്യസ്തത്പുത്രീണാം ച സന്തതിഃ।
യതോ ദേവാസുരനരാസ്തിർയങ്നഗഖഗാദയഃ ॥ **17** ॥ 492

ത്വാഷ്ട്രസ്യ ജൻമ നിധനം പുത്രയോശ്ച ദിതേർദ്വിജാഃ।
ദൈത്യേശ്വരസ്യ ചരിതം പ്രഹ്ലാദസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **18** ॥ 493

മൻവന്തരാനുകഥനം ഗജേന്ദ്രസ്യ വിമോക്ഷണം।
മൻവന്തരാവതാരാശ്ച വിഷ്ണോർഹയശിരാദയഃ ॥ **19** ॥ 494

കൗർമം ധാൻവന്തരം മാത്സ്യം വാമനം ച ജഗത്പതേഃ।
ക്ഷീരോദമഥനം തദ്വദമൃതാർഥേ ദിവൗകസാം ॥ **20** ॥ 495

ദേവാസുരമഹായുദ്ധം രാജവംശാനുകീർതനം।
ഇക്ഷ്വാകുജൻമ തദ്വംശഃ സുദ്യുമ്നസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **21** ॥ 496

ഇലോപാഖ്യാനമത്രോക്തം താരോപാഖ്യാനമേവ ച।
സൂർയവംശാനുകഥനം ശശാദാദ്യാ നൃഗാദയഃ ॥ **22** ॥ 497

സൗകൻയം ചാഥ ശർയാതേഃ ककുത്സ്ഥസ്യ ച ധീമതഃ।
ഖട്വാംഗസ്യ ച മാന്ധാതുഃ സൗഭരേഃ സഗരസ്യ ച ॥ **23** ॥ 498

രാമസ്യ കോസലേന്ദ്രസ്യ ചരിതം കിൽബിഷാപഹം।
നിമേരംഗപരിത്യാഗോ ജനകാനാം ച സംഭവഃ ॥ **24** ॥ 499

രാമസ്യ ഭാർഗവേന്ദ്രസ്യ നിഃക്ഷത്രകരണം ഭുവഃ।
ഐലസ്യ സോമവംശസ്യ യയാതേർനഹുഷസ്യ ച ॥ **25** ॥ 500

ദൗഷ്യന്തേർഭരതസ്യാപി ശന്തനോസ്തത്സുതസ്യ ച।
യയാതേർജ്യേഷ്ഠപുത്രസ്യ യദോർവംശോഽനുകീർതിതഃ ॥ **26** ॥ 501

യത്രാവതീർണോ ഭഗവാൻ കൃഷ്ണാഖ്യോ ജഗദീശ്വരഃ।
വസുദേവഗൃഹേ ജൻമ തതോ വൃദ്ധിശ്ച ഗോകുലേ ॥ **27** ॥ 502

തസ്യ കർമാൺയപാരാണി കീർതിതാൻയസുരദ്വിഷഃ।
പൂതനാസുപയഃപാനം ശകടോച്ചാടനം ശിശോഃ ॥ **28** ॥ 503

തൃണാവർതസ്യ നിഷ്പേഷസ്തഥൈവ ബകവത്സയോഃ।
ധേനുകസ്യ സഹഭ്രാതുഃ പ്രലംബസ്യ ച സങ്ക്ഷയഃ ॥ **29** ॥ 504

ഗോപാനാം ച പരിത്രാണം ദാവാഗ്നേഃ പരിസർപതഃ।
ദമനം കാലിയസ്യാഹേർമഹാഹേർനന്ദമോക്ഷണം ॥ **30** ॥ 505

വ്രതചർയാ തു കൻയാനാം
യത്ര തുഷ്ടോഽച്യുതോ വ്രതൈഃ।
പ്രസാദോ യജ്ഞപത്നീഭ്യോ
വിപ്രാണാം ചാനുതാപനം ॥ **31** ॥ 506

ഗോവർധനോദ്ധാരണം ച ശക്രസ്യ സുരഭേരഥ।
യജ്ഞാഭിഷേകം കൃഷ്ണസ്യ സ്ത്രീഭിഃ ക്രീഡാ ച രാത്രിഷു ॥ **32** ॥ 507

ശംഖചൂഡസ്യ ദുർബുദ്ധേർവധോഽരിഷ്ടസ്യ കേശിനഃ।
അക്രൂരാഗമനം പശ്ചാത് പ്രസ്ഥാനം രാമകൃഷ്ണയോഃ ॥ **33** ॥ 508

വ്രജസ്ത്രീണാം വിലാപശ്ച മഥുരാലോകനം തതഃ।
ഗജമുഷ്ടികചാണൂരകംസാദീനാം ച യോ വധഃ ॥ **34** ॥ 509

മൃതസ്യാനയനം സൂനോഃ പുനഃ സാന്ദീപനേർഗുരോഃ।
മഥുരായാം നിവസതാ യദുചക്രസ്യ യത്പ്രിയം।
കൃതമുദ്ധവരാമാഭ്യാം യുതേന ഹരിണാ ദ്വിജാഃ ॥ **35** ॥ 510

ജരാസന്ധസമാനീതസൈൻയസ്യ ബഹുശോ വധഃ।
ഘാതനം യവനേന്ദ്രസ്യ കുശസ്ഥൽയാ നിവേശനം ॥ **36** ॥ 511

ആദാനം പാരിജാതസ്യ സുധർമായാഃ സുരാലയാത്।
രുക്മിൺയാ ഹരണം യുദ്ധേ പ്രമഥ്യ ദ്വിഷതോ ഹരേഃ ॥ **37** ॥ 512

ഹരസ്യ ജൃംഭണം യുദ്ധേ ബാണസ്യ ഭുജകൃന്തനം।
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷപതിം ഹത്വാ കൻയാനാം ഹരണം ച യത് ॥ **38** ॥ 513

ചൈദ്യപൗണ്ഡ്രകശാൽവാനാം ദന്തവക്ത്രസ്യ ദുർമതേഃ।
ശംബരോ ദ്വിവിദഃ പീഠോ മുരഃ പഞ്ചജനാദയഃ ॥ **39** ॥ 514

മാഹാത്മ്യം ച വധസ്തേഷാം വാരാണസ്യാശ്ച ദാഹനം।
ഭാരാവതരണം ഭൂമേർനിമിത്തീകൃത്യ പാണ്ഡവാൻ ॥ **40** ॥ 515

വിപ്രശാപാപദേശേന സംഹാരഃ സ്വകുലസ്യ ച।
ഉദ്ധവസ്യ ച സംവാദോ വാസുദേവസ്യ ചാദ്ഭുതഃ ॥ **41** ॥ 516

യത്രാത്മവിദ്യാ ഹ്യഖിലാ പ്രോക്തോ ധർമവിനിർണയഃ।
തതോ മർത്യപരിത്യാഗ ആത്മയോഗാനുഭാവതഃ ॥ **42** ॥ 517

യുഗലക്ഷണവൃത്തിശ്ച കലൗ നൃണാമുപപ്ലവഃ।
ചതുർവിധശ്ച പ്രലയ ഉത്പത്തിസ്ത്രിവിധാ തഥാ ॥ **43** ॥ 518

ദേഹത്യാഗശ്ച രാജർഷേർവിഷ്ണുരാതസ്യ ധീമതഃ।
ശാഖാപ്രണയനമൃഷേർമാർകണ്ഡേയസ്യ സത്കഥാ।
മഹാപുരുഷവിന്യാസഃ സൂര്യസ്യ ജഗദാത്മനഃ ॥ **44** ॥ 519

ഇതി ചോക്തം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠാ
യത്പൃഷ്ടോഽഹമിഹാസ്മി വഃ।
ലീലാവതാരകർമാണി
കീർതിതാനീഹ സർവശഃ ॥ **45** ॥ 520

പതിതഃ സ്ഖലിതശ്ചാർതഃ ക്ഷുത്ത്വാ വാ വിവശോ ബ്രുവൻ।
ഹരയേ നമ ഇത്യുച്ചൈർമുച്യതേ സർവപാതകാത് ॥ **46** ॥ 521

സങ്കീർത്യമാനോ ഭഗവാനനന്തഃ
ശ്രുതാനുഭാവോ വ്യസനം ഹി പുംസാം।
പ്രവിശ്യ ചിത്തം വിധുനോത്യശേഷം
യഥാ തമോഽർകോഽഭ്രമിവാതിവാതഃ ॥ **47** ॥ 522

മൃഷാ ഗിരസ്താ ഹ്യസതീരസത്കഥാ
    ന കഥ്യതേ യദ് ഭഗവാനധോക്ഷജഃ।
തദേവ സത്യം തദുഹൈവ മംഗലം
    തദേവ പുണ്യം ഭഗവദ്ഗുണോദയം ॥ **48** ॥ 523

തദേവ രമ്യം രുചിരം നവം നവം
    തദേവ ശശ്വന്മനസോ മഹോത്സവം।
തദേവ ശോകാർണവശോഷണം നൃണാം
    യദുത്തമശ്ലോകയശോഽനുഗീയതേ ॥ **49** ॥ 524

ന തദ് വചശ്ചിത്രപദം ഹരേർയശോ
    ജഗത്പവിത്രം പ്രഗൃണീത കർഹിചിത്।
തദ് ധ്വാങ്ക്ഷതീർഥം ന തു ഹംസസേവിതം
    യത്രാച്യുതസ്തത്ര ഹി സാധവോഽമലാഃ ॥ **50** ॥ 525

സ വാഗ്വിസർഗോ ജനതാഘസംപ്ലവോ
    യസ്മിൻപ്രതിശ്ലോകമബദ്ധവത്യപി।
നാമാൻയനന്തസ്യ യശോഽങ്കിതാനി യ -
    ച്ഛൃണ്വന്തി ഗായന്തി ഗൃണന്തി സാധവഃ ॥ **51** ॥ 526

നൈഷ്കർമ്യമപ്യച്യുതഭാവവർജിതം
    ന ശോഭതേ ജ്ഞാനമലം നിരഞ്ജനം।
കുതഃ പുനഃ ശശ്വദഭദ്രമീശ്വരേ
    ന ഹ്യർപിതം കർമ യദപ്യനുത്തമം ॥ **52** ॥ 527

യശഃ ശ്രിയാമേവ പരിശ്രമഃ പരോ
    വർണാശ്രമാചാരതപഃശ്രുതാദിഷു।
അവിസ്മൃതിഃ ശ്രീധരപാദപദ്മയോ -
    ർഗുണാനുവാദശ്രവണാദിഭിർഹരേഃ ॥ **53** ॥ 528

അവിസ്മൃതിഃ കൃഷ്ണപദാരവിന്ദയോഃ
ക്ഷിണോത്യഭദ്രാണി ശമം തനോതി ച।
സത്ത്വസ്യ ശുദ്ധിം പരമാത്മഭക്തിം
ജ്ഞാനം ച വിജ്ഞാനവിരാഗയുക്തം ॥ **54** ॥ 529

യൂയം ദ്വിജാഗ്ര്യാ ബത ഭൂരിഭാഗാ
യച്ഛശ്വദാത്മന്യഖിലാത്മഭൂതം।
നാരായണം ദേവമദേവമീശ -
മജസ്രഭാവാ ഭജതാവിവേശ്യ ॥ **55** ॥ 530

അഹം ച സംസ്മാരിത ആത്മതത്ത്വം
ശ്രുതം പുരാ മേ പരമർഷിവക്ത്രാത്।
പ്രായോപവേശേ നൃപതേഃ പരീക്ഷിതഃ
സദസ്യൃഷീണാം മഹതാം ച ശൃണ്വതാം ॥ **56** ॥ 531

ഏതദ്വഃ കഥിതം വിപ്രാഃ കഥനീയോരുകർമണഃ।
മാഹാത്മ്യം വാസുദേവസ്യ സർവാശുഭവിനാശനം ॥ **57** ॥ 532

യ ഏവം ശ്രാവയേന്നിത്യം യാമക്ഷണമനന്യധീഃ।
ശ്രദ്ധാവാൻ യോഽനുശൃണുയാത് പുനാത്യാത്മാനമേവ സഃ ॥ **58** ॥ 533

ദ്വാദശ്യാമേകാദശ്യാം വാ ശൃണ്വന്നായുഷ്യവാൻ ഭവേത്।
പഠത്യനശ്നൻ പ്രയതസ്തതോ ഭവത്യപാതകീ ॥ **59** ॥ 534

പുഷ്കരേ മഥുരായാം ച ദ്വാരവത്യാം യതാത്മവാൻ।
ഉപോഷ്യ സംഹിതാമേതാം പഠിത്വാ മുച്യതേ ഭയാത് ॥ **60** ॥ 535

ദേവതാ മുനയഃ സിദ്ധാഃ പിതരോ മനവോ നൃപാഃ।
യച്ഛന്തി കാമാൻ ഗൃണതഃ ശൃണ്വതോ യസ്യ കീർതനാത് ॥ **61** ॥ 536

ഋചോ യജൂംഷി സാമാനി ദ്വിജോഽധീത്യാനുവിന്ദതേ।
മധുകുൽയാ ഘൃതകുൽയാഃ പയഃകുൽയാശ്ച തത്ഫലം ॥ **62** ॥ 537

പുരാണസംഹിതാമേതാമധീത്യ പ്രയതോ ദ്വിജഃ।
പ്രോക്തം ഭഗവതാ യത്തു തത്പദം പരമം വ്രജേത് ॥ **63** ॥ 538

വിപ്രോഽധീത്യാപ്നുയാത് പ്രജ്ഞാം രാജൻയോദധിമേഖലാം।
വൈശ്യോ നിധിപതിത്വം ച ശൂദ്രഃ ശുദ്ധ്യേത പാതകാത് ॥ **64** ॥ 539

കലിമലസംഹതികാലനോഽഖിലേശോ
ഹരിരിതരത്ര ന ഗീയതേ ഹ്യഭീക്ഷ്ണം।
ഇഹ തു പുനർഭഗവാനശേഷമൂർതിഃ
പരിപഠിതോഽനുപദം കഥാപ്രസംഗൈഃ ॥ **65** ॥ 540

തമഹമജമനന്തമാത്മതത്ത്വം
ജഗദുദയസ്ഥിതിസംയമാത്മശക്തിം।
ദ്യുപതിഭിരജശക്രശങ്കരാദ്യൈ -
ർദുരവസിതസ്തവമച്യുതം നതോഽസ്മി ॥ **66** ॥ 541

ഉപചിതനവശക്തിഭിഃ സ്വ ആത്മ -
ൻയുപരചിതസ്ഥിരജംഗമാലയായ।
ഭഗവത ഉപലബ്ധിമാത്രധാമ്നേ
സുരഋഷഭായ നമഃ സനാതനായ ॥ **67** ॥ 542

സ്വസുഖനിഭൃതചേതാസ്തദ്വ്യുദസ്താന്യഭാവോ -
ഽപ്യജിതരുചിരലീലാകൃഷ്ടസാരസ്തദീയം।
വ്യതനുത കൃപയാ യസ്തത്ത്വദീപം പുരാണം
തമഖിലവൃജിനഘ്നം വ്യാസസൂനും നതോഽസ്മി ॥ **68** ॥ 543

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വാദശസ്കന്ധാർഥനിരൂപണം നാമ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ പഞ്ചദശോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
യം ബ്രഹ്മാ വരുണേന്ദ്രരുദ്രമരുതഃ
സ്തുന്വന്തി ദിവ്യൈഃ സ്തവൈ -
ർവേദൈഃ സാംഗപദക്രമോപനിഷദൈ -
ർഗായന്തി യം സാമഗാഃ।
ധ്യാനാവസ്ഥിതതദ്ഗതേന മനസാ
പശ്യന്തി യം യോഗിനോ
യസ്യാന്തം ന വിദുഃ സുരാസുരഗണാ
ദേവായ തസ്മൈ നമഃ ॥ **1** ॥ 544

പൃഷ്ഠേ ഭ്രാമ്യദമന്ദമന്ദരഗിരിഗ്രാവാഗ്രകണ്ഡൂയനാ -
ന്നിദ്രാലോഃ കമഠാകൃതേർഭഗവതഃ ശ്വാസാനിലാഃ പാന്തു വഃ।
യത്സംസ്കാരകലാനുവർതനവശാദ് വേലാനിഭേനാംഭസാം
യാതായാതമതന്ദ്രിതം ജലനിധേർനാദ്യാപി വിശ്രാമ്യതി ॥ **2** ॥ 545

പുരാണസംഖ്യാസംഭൂതിമസ്യ വാച്യപ്രയോജനേ।
ദാനം ദാനസ്യ മാഹാത്മ്യം പാഠാദേശ്ച നിബോധത ॥ **3** ॥ 546

ബ്രാഹ്മം ദശസഹസ്രാണി പാദ്മം പഞ്ചോനഷഷ്ടി ച।
ശ്രീവൈഷ്ണവം ത്രയോവിംശച്ചതുർവിംശതി ശൈവകം ॥ **4** ॥ 547

ദശാഷ്ടൗ ശ്രീഭാഗവതം നാരദം പഞ്ചവിംശതിഃ।
മാർകണ്ഡം നവ വാഹനം ച ദശപഞ്ച ചതുഃശതം ॥ **5** ॥ 548

ചതുർദശ ഭവിഷ്യം സ്യാത്തഥാ പഞ്ചശതാനി ച।
ദശാഷ്ടൗ ബ്രഹ്മവൈവർതം ലിംഗമേകാദശൈവ തു ॥ **6** ॥ 549

ചതുർവിംശതി വാരാഹമേകാശീതിസഹസ്രകം।
സ്കാന്ദം ശതം തഥാ ചൈകം വാമനം ദശ കീർതിതം ॥ **7** ॥ 550

കൗർമം സപ്തദശാഖ്യാതം മാത്സ്യം തത്തു ചതുർദശ।
ഏകോനവിംശത്സൗപർണം ബ്രഹ്മാണ്ഡം ദ്വാദശൈവ തു ॥ **8** ॥ 551

ഏവം പുരാണസന്ദോഹശ്ചതുർലക്ഷ ഉദാഹൃതഃ।
തത്രാഷ്ടാദശസാഹസ്രം ശ്രീഭാഗവതമിഷ്യതേ ॥ **9** ॥ 552

ഇദം ഭഗവതാ പൂർവം ബ്രഹ്മണേ നാഭിപങ്കജേ।
സ്ഥിതായ ഭവഭീതായ കാരുൺയാത് സമ്പ്രകാശിതം ॥ **10** ॥ 553

ആദിമധ്യാവസാനേഷു വൈരാഗ്യാഖ്യാനസംയുതം।
ഹരിലീലാകഥാവ്രാതാമൃതാനന്ദിതസത്സുരം ॥ **11** ॥ 554

സർവവേദാന്തസാരം യദ് ബ്രഹ്മാത്മൈകത്വലക്ഷണം।
വസ്ത്വദ്വിതീയം തന്നിഷ്ഠം കൈവൽയൈകപ്രയോജനം ॥ **12** ॥ 555

പ്രൗഷ്ഠപദ്യാം പൗർണമാസ്യാം ഹേമസിംഹസമൻവിതം।
ദദാതി യോ ഭാഗവതം സ യാതി പരമാം ഗതിം ॥ **13** ॥ 556

രാജന്തേ താവദന്യാനി പുരാണാനി സതാം ഗണേ।
യാവന്ന ദൃശ്യതേ സാക്ഷാച്ഛ്രീമദ്ഭാഗവതം പരം ॥ **14** ॥ 557

സർവവേദാന്തസാരം ഹി ശ്രീഭാഗവതമിഷ്യതേ।
തദ്രസാമൃതതൃപ്തസ്യ നാന്യത്ര സ്യാദ്രതിഃ ക്വചിത് ॥ **15** ॥ 558

നിമ്നഗാനാം യഥാ ഗംഗാ ദേവാനാമച്യുതോ യഥാ।
വൈഷ്ണവാനാം യഥാ ശംഭുഃ പുരാണാനാമിദം തഥാ ॥ **16** ॥ 559

ക്ഷേത്രാണാം ചൈവ സർവേഷാം യഥാ കാശീ ഹ്യനുത്തമാ।
തഥാ പുരാണവ്രാതാനാം ശ്രീമദ്ഭാഗവതം ദ്വിജാഃ ॥ **17** ॥ 560

ശ്രീമദ്ഭാഗവതം പുരാണമമലം
യദ്വൈഷ്ണവാനാം പ്രിയം
യസ്മിൻ പാരമഹംസ്യമേകമമലം
ജ്ഞാനം പരം ഗീയതേ।
തത്ര ജ്ഞാനവിരാഗഭക്തിസഹിതം
നൈഷ്കർമ്യമാവിഷ്കൃതം
തച്ഛൃണ്വൻ വിപഠൻ വിചാരണപരോ
ഭക്ത്യാ വിമുച്യേന്നരഃ ॥ **18** ॥ 561

കസ്മൈ യേന വിഭാസിതോഽയമതുലോ
ജ്ഞാനപ്രദീപഃ പുരാ
തദ്രൂപേണ ച നാരദായ മുനയേ
കൃഷ്ണായ തദ്രൂപിണാ।
യോഗീന്ദ്രായ തദാത്മനാഥ ഭഗവ -
ദ്രാതായ കാരുൺയത -
സ്തച്ഛുദ്ധം വിമലം വിശോകമമൃതം
സത്യം പരം ധീമഹി ॥ **19** ॥ 562

നമസ്തസ്മൈ ഭഗവതേ വാസുദേവായ സാക്ഷിണേ।
യ ഇദം കൃപയാ കസ്മൈ വ്യാചചക്ഷേ മുമുക്ഷവേ ॥ **20** ॥ 563

യോഗീന്ദ്രായ നമസ്തസ്മൈ ശുകായ ബ്രഹ്മരൂപിണേ।
സംസാരസർപദഷ്ടം യോ വിഷ്ണുരാതമമൂമുചത് ॥ **21** ॥ 564

ഭവേ ഭവേ യഥാ ഭക്തിഃ പാദയോസ്തവ ജായതേ।
തഥാ കുരുഷ്വ ദേവേശ നാഥസ്ത്വം നോ യതഃ പ്രഭോ ॥ **22** ॥ 565

നാമസങ്കീർതനം യസ്യ സർവപാപപ്രണാശനം।
പ്രണാമോ ദുഃഖശമനസ്തം നമാമി ഹരിം പരം ॥ **23** ॥ 566

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ
വൈയാസിക്യാമഷ്ടാദശസാഹസ്ര്യാം പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥